

คู่มือ

การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถี

“เศรษฐกิจพอเพียง”

ตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ภายใต้โครงการจัดและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ
เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”

คู่มือ

การจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
สู่วิถี“เศรษฐกิจพอเพียง”ตามแนวทางพระบรมราโชวาท
เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ภายใต้: โครงการวิจัยและพัฒนา

กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่อง คุณธรรม 4 ประการ
เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

คู่มือ: การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
สู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวทางพระบรมราโชวาท
เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2550

จำนวนพิมพ์ 300 เล่ม

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
(ศูนย์คุณธรรม)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
69/16-17 อาคารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทร 02-644-9900
โทรสาร 02-644-4901
Web site: www.moralcenter.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด
86 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 50/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ : 02-883-0342-4
โทรสาร : 02-435-6960

คำนำ

โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง” โดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้วิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยกระบวนการ AIC (Appreciation, Influence and Control) และสร้างแกนนำวิทยากรเพื่อใช้คู่มือและกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ไปขยายเครือข่ายการเรียนรู้สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

การดำเนินโครงการในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ โดยพัฒนาคู่มือกระบวนการเรียนรู้ และนำไปฝึกอบรมอาสาสมัครเพื่อเป็นวิทยากรแกนนำให้สามารถนำคู่มือและกระบวนการเรียนรู้ฯ ไปสร้างและขยายเครือข่ายในกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการวิจัยประเมินผลคู่มือการจัดกิจกรรมฯ พร้อมทั้งเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อนำกลับมาพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ให้สมบูรณ์ สามารถใช้เป็นคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ฯ ที่สมบูรณ์สำหรับเผยแพร่และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้โดยง่าย

ศูนย์คุณธรรม ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศรินทร์ เกรย์ นางสาวรัตนพร อินทร์เพ็ญ และนางสาววรรณภา อารีย์ แห่งสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล คณะที่ปรึกษาโครงการ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนวิทยากรกระบวนการเรียนรู้ อาสาสมัคร แก่นนำวิทยากรรวม 7 โรงเรียน 3 ชุมชน เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ และผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายที่มีส่วนร่วมสนับสนุนให้การดำเนินโครงการสำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ มีคุณค่า โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีคุณธรรมและความรู้เป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ต่อยอด และประยุกต์ใช้ขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์

(นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์)

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

คำชี้แจง

คู่มือ การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถี ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ พัฒนาภายใต้กระบวนการการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เรื่อง “โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ดำเนินการโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในการสนับสนุนของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)

เป้าหมายของคู่มือเล่มนี้ เป็นเสมือนรากฐานสำคัญ ในการจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำไปปรับใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงอย่างได้ผลตามสภาวะแวดล้อม

คู่มือเล่มนี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ภาค **ภาคหนึ่ง: ภาคทฤษฎี หรือภาคความรู้** หมายถึง ส่วนที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง และพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ตลอดจนเทคนิควิธีการจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม **ภาคสอง: ภาคปฏิบัติ** หมายถึงวิธีการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจเรื่องวิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

คู่มือเล่มนี้ จะสำเร็จไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณะผู้จัดทำคู่มือขอขอบพระคุณ นายแพทย์วงศ์วัฒน์ ลิ่วลักษณ์ และคณะวิทยากร ที่ให้ความรู้ในการอบรมอาสาสมัครแกนนำวิทยากร ตลอดจนผู้นำชุมชน ผู้บริหาร/คณาจารย์ และนักเรียนแกนนำวิทยากร จากโรงเรียนวัดน้อยนพคุณ โรงเรียนมัธยมวัดนายโรง โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อีเทค) อำเภอบ้านทอง จังหวัดชลบุรี โรงเรียนร่วมใจประสิทธิ์ (ยุวเกษตร) อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โรงเรียนกาญจนาภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง วิทยาเขตศาลายา จังหวัดนครปฐม โรงเรียนไทรโยคมนตรีกาญจนวิทยา อำเภไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดจนชุมชนร่วมใจพัฒนา เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร รวมถึง ชุมชนบ้านหนองเก่า และชุมชนบ้านประตูด่าน อำเภอบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

ขอขอบพระคุณ คณะที่ปรึกษาโครงการ เป็นอย่างสูง ที่ให้คำชี้แนะในการจัดทำคู่มือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ และนายวิเชียร ศรีลูกหาว่า ผู้อำนวยการมูลนิธิส่งเสริมยุวเกษตรกรไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ที่ให้การสนับสนุนทุนในการจัดทำคู่มือเล่มนี้ รศ.ดร.ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	iii
คำชี้แจง	v
ภาคหนึ่ง : ภาคทฤษฎี	1
ขั้นตอนที่ 1 : ทำความรู้จักกับคู่มือ	3
ขั้นตอนที่ 2 : ทำความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือ	7
ก. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	7
ข. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	8
ค. วิถีเศรษฐกิจพอเพียง	10
ง. พระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ	12
จ. กระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	13
ขั้นตอนที่ 3 : แผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น	27
ภาคสอง : ภาคปฏิบัติ	31
กิจกรรมวันที่ 1 (กิจกรรม 1.1 - กิจกรรม 1.10)	37
กิจกรรมวันที่ 2 (กิจกรรม 2.1 - กิจกรรม 2.11)	57
กิจกรรมวันที่ 3 (กิจกรรม 3.1 - กิจกรรม 3.5)	76
กิจกรรมวันที่ 4 (กิจกรรม 4.1)	83

ภาคผนวก 87

- กระบวนการ A-I-C 88
- บทสรุป: กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ 96
- บทสรุป: การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเยาวชนไทย สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ 97

เอกสารอ้างอิง 106

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวทางพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ 107

ภาค 1

ภาคทฤษฎี

ภาคทฤษฎี

ประกอบด้วยแผนดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความรู้จักกับคู่มือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือ และแผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้รับการอบรมครบทุก 3 ขั้นตอนนี้แล้ว ผู้เข้ารับการอบรมสามารถอธิบายถึง ความสำคัญและความเป็นมา รวมถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของคู่มือ ทราบแนวคิดและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ตลอดจนสามารถใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ รายละเอียดของ 3 ขั้นตอนนี้มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1: ทำความรู้จักกับคู่มือ

คู่มือนี้ พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมเยาวชนหรือบุคคลทั่วไป เพื่อปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเข้าใจ ยอมรับ มองเห็นประโยชน์และความจำเป็นของการนำหลักปรัชญาไปใช้ เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และสามารถเข้าถึงวิถี

เศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ควรประกอบไปด้วย มิติของความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักปรัชญาและแนวคิดของวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้และความเข้าใจที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้แนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ อันได้แก่ การรักษา

ความสัจ การรู้จักข่มใจตนเอง ความอดทนอดกลั้น ความตั้งใจที่จะรักษาความดี และละวางความชั่วความทุจริตทั้งปวง มาเป็นแนวทางในการดำรงความมุ่งหมายและปณิธานของตน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงอย่างได้ผลและยั่งยืน

คู่มือนี้ ใช้เทคนิค เอ-ไอ-ซี หรือ AIC (A= Appreciation, I = Influence and C = Control) เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดผล เนื่องจากเทคนิคดังกล่าวไม่เน้นที่การอบรมสั่งสอนหรือให้คำแนะนำ แต่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรม

เกิดการคิดวิเคราะห์ อย่างใคร่ครวญและรอบคอบ เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการประเมินปัญหาและสถานการณ์ร่วมกัน สร้างวิสัยทัศน์ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน รวมทั้งมีการวางแผนและแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน

คู่มือนี้ พัฒนาผ่านกระบวนการวิจัย “*โครงการพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้วิถีเศรษฐกิจพอเพียง*” โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินตามหลักคุณธรรม 4 ประการ มาพัฒนาเป็นกิจกรรมหลัก เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม และยังคงคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมและสภาพสังคมของแต่ละสถานที่ของผู้เข้ารับการอบรมในการศึกษาวิจัยเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังพัฒนาผ่านกระบวนการ การศึกษาดูงาน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยากรกับภาคีหุ้นส่วน และองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนได้มีการให้ทุนสนับสนุนกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมให้นำคู่มือนี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพแวดล้อม

คู่มือนี้ มีประโยชน์ในการ
ปลูกฝังความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ
หลักการและแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจ
พอเพียงที่ดำเนินตามแนวทาง
พระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4
ประการ และวิทยาการกระบวนการที่มี
ศักยภาพ สามารถใช้คู่มือนี้ในการ
สร้างวิทยาการกระบวนการรุ่นต่อ ๆ
ไป เพื่อจัดตั้งเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทาง
พระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ขอแนะนำในการใช้คู่มือ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการอบรม
วิทยาการกระบวนการควรทำความเข้าใจ ดังต่อไปนี้

- 1) ทำความรู้จักและศึกษาคู่มือให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา
เกี่ยวกับ แนวคิดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาท
เรื่องคุณธรรม 4 ประการ และเทคนิควิธีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
AIC เพื่อให้เกิดความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ
โดยดำเนินการผ่านการทำกิจกรรมที่ระบุไว้
- 2) ศึกษารายงานการวิจัย “โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการปลูก
ฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่อง
คุณธรรม 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สู่วิถี “เศรษฐกิจพอ
เพียง” โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ควบคู่กันด้วย
- 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการดำเนินการอบรม เปิดใจกว้างในการ
รับฟังความคิดเห็น
- 4) มีความสามารถในการสรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่ม
และสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้

ขั้นตอนที่ 2: ทำความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือ

ขั้นตอนนี้ อธิบายเนื้อหาสำคัญของคู่มือ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม 4 ประการ และกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม AIC ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของการเป็นวิทยากรกระบวนการ ซึ่งความรู้ความเข้าใจนี้ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถใช้คู่มือ *“การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ”* ได้อย่างสมบูรณ์พร้อมเนื้อหาหลักที่สำคัญในการฝึกอบรม เนื้อหาสำคัญดังกล่าว ประกอบด้วย แนวคิดและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ และเทคนิควิธีการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมตามกระบวนการ AIC ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม,ก.พ.2549) นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียง ยังเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ข. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

พัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา
2. **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. **ค่านิยาม** ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. **เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ** ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. **แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ** จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ค. วิถีเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสโดยใช้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นเวลายาวนานแล้ว อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นได้มีผู้อธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะต่าง ๆ ตามความเข้าใจของแต่ละคน จนในวันที่ 4 ธันวาคม 2543 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ต้องทรงมีพระราชดำรัสอธิบายสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งว่า

“บางคนพูดบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่ถูก ทำไม่ได้ ไม่ได้ ได้ยินคนเค้าพูด แต่ว่าส่วนใหญ่บอกว่าดี แต่พวกส่วนใหญ่ที่บอกว่าดีนี้ เข้าใจแคไหนก็ไม่ทราบ แต่ยังไงก็ตาม เศรษฐกิจพอเพียงนี้ขออย่าว่า เป็นการทำทั้งเศรษฐกิจ หรือความประพฤติที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุและผล คือเกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ให้ผลที่ออกมาคือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้นก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิภาพ ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข”

พระราชดำรัสข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า หลักสำคัญแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่

- 1) การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้คนในสังคมรู้จักวิคิดและ “มีวัฒนธรรมในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล” กล่าวคือ เมื่ออยากได้ “ผล” อะไร ต้องรู้จักวิเคราะห์หิวิจัยเพื่อทำ “เหตุ” ให้ตรงกับผลที่มุ่งหวังนั้น ๆ
- 2) เมื่อรู้แล้วสักแต่รู้ยัง “ไม่พอเพียง” จะต้องลงมือทดลองประพฤติปฏิบัติให้ “พอประมาณ” กับศักยภาพและเงื่อนไขข้อจำกัดที่มีอยู่ แล้วพัฒนาให้เจริญอกงามขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จนถึงจุดมวลวิกฤติของความเปลี่ยนแปลง (Critical mass point) ที่ทำให้ “เกิดผล” ตามที่มุ่งหวังดังกล่าว
- 3) เมื่อประสบผลในระดับหนึ่งแล้ว จะต้องสรุปทบทวนเพื่อพัฒนาปรับปรุงการประพฤติปฏิบัติให้มีความ “เที่ยงตรงและมั่นคงในเหตุในผล” ยิ่ง ๆ ขึ้น ให้ตกผลึกเป็น “หลักคิด” หรือ “ปัญญา” ที่สามารถจะนำไปใช้แก้ไขปัญหาในเรื่องอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวางจนกลายเป็น “ระบบภูมิคุ้มกัน” ของชีวิต
- 4) การเรียนรู้ว่าต้องทำ “เหตุ” อะไรจึงจักก่อให้เกิด “ผล” ตามที่ต้องการ คือการอาศัยเงื่อนไขของ “ความรู้” ที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาในเชิงวิทยาศาสตร์ หรือเป็นปัญญาแบบ “ปฏิฐาน” (Positive) ส่วนการกำหนดเป้าหมายของ “ผล” ที่ต้องการให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของ “สิ่งที่ดี” ซึ่งหมายถึง “มีประสิทธิภาพ มีประโยชน์ และทำให้มีความสุข” ต้องอาศัยเงื่อนไขของ “คุณธรรม” ที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาในเชิงจริยศาสตร์หรือเป็นปัญญาแบบ “ปทัฐาน” (Normative)

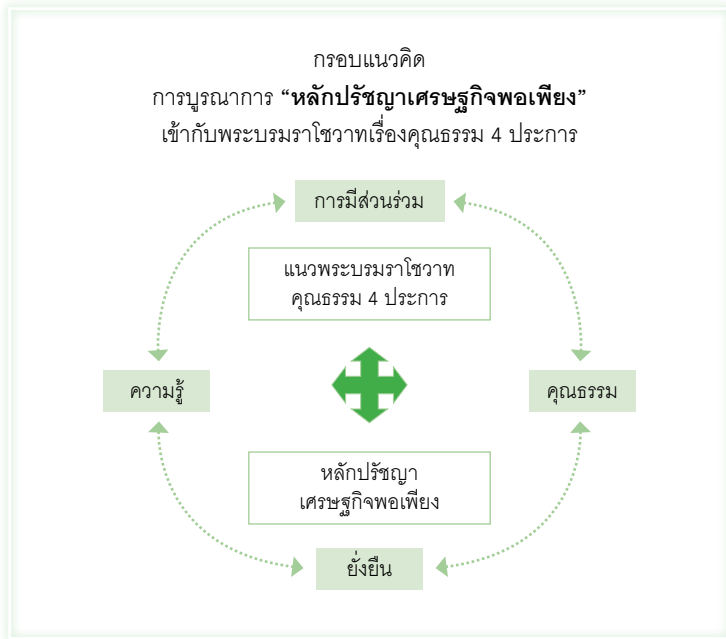
จาก “หลักคิด” ของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริซึ่งตั้งที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระประสงค์จะให้คนไทยนำไปประพฤติปฏิบัติ นั้น คือการปลูกฝังวัฒนธรรมทาง “ปัญญา” เพื่อให้คนไทยรู้จัก “การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล” และมีการลงมือเพื่อพิสูจน์ทดลองสิ่งที่คิดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลนั้น ๆ ตาม “กระบวนการทางวิทยาศาสตร์” ตลอดจนมีการ “บูรณาการคุณธรรม” กับ “ความรู้” หรือ “ปัญญาในเชิงปฏฐฐาน กับปัญญาในเชิงปฏิฐาน” เข้าด้วยกัน

ง. พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ในโอกาสอันมีความสำคัญยิ่งที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จออกมหาสมามคม ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบรอบ 60 ปี เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2549 ได้ทรงมีพระราชดำรัสถึงเรื่องคุณธรรม 4 ประการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ได้แก่

- ประการแรก** คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน
- ประการที่สอง** คือ การที่แต่ละคนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผลทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ
- ประการที่สาม** คือ การที่ทุกคนประพฤติ ปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียมเสมอกัน
- ประการที่สี่** คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิด ความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ บนพื้นฐานของ คุณธรรม 4 ประการ

จ. กระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

การปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้นั้น จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและได้ผลในการกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับ มองเห็นประโยชน์และความจำเป็นของการนำหลักปรัชญาไปใช้ เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และสามารถเข้าถึงวิถีเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ นั้น ต้องเน้นทั้งการให้ความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ การพัฒนาฝีมือซึ่งผ่านงานวิจัยเล่มนี้ พบว่า ต้องเน้นให้ชุมชนหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมนี้ช่วยให้ชุมชนหรือกลุ่มคนได้ค้นพบความจริงว่า ในสังคมของเขานั้นมีปัญหาอย่างไร โดยเขาจะเป็นผู้ออกแบบหรือจัดรูปแบบคำถาม กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยประสบการณ์ของตัวเอง ซึ่งหมายถึง พวกเขาได้มีส่วนร่วมกระบวนการในการแสวงหาความรู้กระบวนการในการเรียนรู้

กระบวนการในการฝึกฝน และกระบวนการปฏิบัติการทางสังคม โดยผู้เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการในฐานะเสมอกัน

● ความคิดพื้นฐานในการจัดกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การที่จะดำเนินการจัดกระบวนการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นใช้เทคนิค และวิธีการใด ๆ ก็ตาม ผู้จัดจะต้องมีแนวความคิด หรือ ความเชื่อพื้นฐาน ดังนี้

- 1) คนมีศักยภาพทางสมองสูง สามารถคิด เรียนรู้ และเผชิญปัญหาด้วยตนเอง หรือร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) คน หรือกลุ่มบุคคล สามารถเรียนรู้สร้างองค์ความรู้เองได้ ถ้ามีแรงกระตุ้นและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
- 3) การเรียนรู้เริ่มจากความศรัทธา เช่น ความศรัทธาในตนเอง ในความรู้ ในบุคคลอื่น ในครู ในวิทยากร ฯลฯ

- 4) รูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน การร่วมมือกันเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- 5) การเรียนรู้และการเผชิญปัญหาจะมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ และเผชิญปัญหาดังกล่าวร่วมกัน
- 6) บุคคลหรือ กลุ่มบุคคล จะเรียนรู้หรือ เผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อทุกคนมีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมในการรับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน
- 7) การพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ การคิดของบุคคล จะต้องสมบูรณ์และสมดุล สมองต้องได้รับการพัฒนาทั้งซีกซ้ายและซีกขวาไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ *สมองซีกซ้ายจะคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล ส่วนสมองซีกขวาคิดแบบเชิงสร้างสรรค์หรือแบบจินตนาการ*
- 8) การพัฒนาสังคมจะพ้นจากวิกฤตได้ ต้องมุ่งเน้นที่การพัฒนา คนแต่ละคนให้สามารถพึ่งตนเองได้อยู่ร่วมกันและร่วมมือกันกับผู้อื่นในชุมชน/สังคม เพื่อร่วมพัฒนาชุมชน/สังคม ให้เข้มแข็ง

- 9) วิกฤตที่ปรากฏขึ้น จะสามารถแก้ไขได้ต้องปฏิรูปวิธีคิด หรือ กระบวนทัศน์ของคนและสังคมใหม่ทำให้บุคคลมีความเข้าใจตนเอง (Self awareness) มีความเข้าใจผู้อื่น (Empathy) มีความเข้าใจสังคม (Social awareness) และมีความตระหนัก/สำนึกรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามุมชน/ สังคม
- 10) การพัฒนาต้องคำนึงถึงรากฐานทางวัฒนธรรม และความเชื่อของแต่ละคน และแต่ละชุมชน/สังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย จัดโอกาสให้แต่ละคน/ชุมชน/สังคม ได้มีส่วนร่วมวิเคราะห์ ปัญหาของตนเอง ร่วมกันเลือกทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน / สังคมของตนเอง
- 11) การพัฒนาจะเกิดความยั่งยืนได้ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ โดยให้โอกาสประชาชนสามารถจัดตั้งกลุ่ม หรือ องค์กรของตนเอง (Self organization) ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้เกิดความสำเร็จเล็ก ๆ น้อย ๆ และค่อย ๆ พัฒนาขยายให้ใหญ่ขึ้น กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กร และชุมชน

- 12) ผู้นำ ทั้งที่เป็นผู้นำตามธรรมชาติ และผู้นำโดยตำแหน่ง เป็นเสมือนแกนหรือเสาหลักในการพัฒนาของแต่ละกลุ่ม ในแต่ละชุมชน
- 13) กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะช่วยสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาให้แก่ผู้นำและคนในชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนรากแก้วที่จะสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน
- 14) การจัดกระบวนการ การเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลคิดเป็น เรียนรู้และสร้างสรรค์กระบวนการแก้ไข ปัญหาของชุมชนได้
- 15) สังคมอนาคตจะเปลี่ยนแปลงเร็ว การรวมกลุ่มเพื่อความร่วมมือ และแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญและบุคคลจำเป็นจะต้องเรียนรู้ และมีกระบวนการทัศน์ใหม่ จึงจะสามารถปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอนาคตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข
- 16) สังคมไทยจะพ้นวิกฤต และพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ จะต้องมีคนกล้าหาญทางจริยธรรม มีจิตสาธารณะ เสียสละ และทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น กระแสความดี ความงาม ความถูกต้อง เป็นประชาสังคมต้องเป็นกระแสหลักของสังคม

- **องค์ประกอบของการจัดกระบวนการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**

การจัดกระบวนการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้จัดควรมีความเข้าใจในองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา ถ้าจะให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น ควรเชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) มาร่วมกัน
- 2) วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) จะต้องออกแบบการประชุม/อบรม/สัมมนา ให้เหมาะสมกับประเด็นปัญหาและเป้าหมายที่ต้องการให้ไปถึง นอกจากนั้น ยังจะต้องเป็นผู้ที่คอยกระตุ้นให้เกิดการร่วมกันคิดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
- 3) การออกแบบคำถาม การตั้งคำถามที่ก่อให้เกิดการคิดร่วมกัน และเป็นคำถามที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้คิด และนำไปสู่การเข้าใจปัญหา เข้าใจสถานการณ์ และเป็นคำถามที่จะทำให้นักได้ถูกคิดและเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ ซึ่งถ้าวิทยากรกระบวนการสามารถตั้งคำถามได้ดี ก็จะช่วยก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ดีด้วย การตั้งคำถามจึงไม่ได้มุ่งหมายที่จะเอาแต่เพียงคำตอบอย่างเดียว แต่ต้องมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สำรวจตนเองและเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (System thinking) อีกด้วย

- 4) การจัดกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม และการออกแบบกลุ่มย่อยให้เหมาะสม จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนที่เข้าประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) ความมุ่งมั่นของสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมก็เป็นสิ่งสำคัญ การฝึกอบรมหลักสูตรวิทยากร กระบวนการจะบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้เข้ารับการอบรม เช่นเดียวกันว่าเขาเหล่านั้นมีความตั้งใจจริงที่จะนำไปใช้มากน้อยเพียงใดด้วย
- 6) กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้น การออกแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หรือข้อมูลที่ต้องการ ก็จะไปสู่การเรียนรู้ที่ดี สามารถสร้างความรู้ และก่อให้เกิดปัญญา

สรุป กลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ วิทยากรกระบวนการ ดังนั้น วิทยากรกระบวนการ จะต้องมีความทักษะในการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ หรือผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ (อ้างอิงประสบการณ์ของ นายวิเชียร ศรีลูกหว้า ที่ได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จาก ดร. ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม ในการปฏิบัติงานทางด้านการพัฒนาต่าง ๆ โดยใช้คำว่า “คุณอำนวย” ซึ่งคำนี้ ปัจจุบันกำลังถูกนำมาใช้เรียกขานกันในหมู่นักวิชาการมากขึ้นในความหมายของ Facilitator)

● เทคนิค และวิธีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ผลจากการวิจัย วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดย “โครงการวิจัยและพัฒนาการกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ดำเนินการโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในการสนับสนุนของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) พบว่า กระบวนการ AIC (A= Appreciation, I = Influence and C = Control) เป็นเทคนิคที่เหมาะสมในการสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอย่างได้ผล เนื่องจากเทคนิคดังกล่าวไม่เน้นที่การอบรมสั่งสอนหรือให้คำแนะนำ แต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ อย่างใคร่ครวญและรอบคอบ เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการประเมินปัญหาและสถานการณ์ร่วมกัน สร้างวิสัยทัศน์ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน รวมทั้งมีการวางแผนและแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน

- กระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

AIC ย่อมาจาก $A = \text{Appreciation}$ $I = \text{Influence}$ และ $C = \text{Control}$ เป็นวิธีการและเทคนิคในการนำคนที่จะทำงานร่วมกันทั้งหมดในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามาประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) และดำเนินการตามขั้นตอน AIC

ปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของ AIC สามารถนำเสนอได้ เป็น 3 พลังดังนี้

พลังของ บุคคล กลุ่มบุคคล ในชุมชน องคกร และสังคม มีพลังงานและพลังปัญญา ในการเอาชนะปัญหาอุปสรรค และสร้างสรรค์ชีวิตให้ดีกว่า

พลังของ พลังงานที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งอาจนำมาในเชิงลบ กลายเป็นพลังงานที่ใช้ทำลายเอาวัดเอาเปรียบและมุ่งเอาชนะหรือเป็นพลังในเชิงบวก เป็นพลังแห่งความรัก

พลังของ การพัฒนาที่จำเป็นต้องมีการจัดการและระดมพลังทั้งหมดให้กลายเป็นพลังงานสร้างสรรค์

ดังนั้น AIC จึงเป็นปรัชญาของกระบวนการปฏิบัติงานที่ตั้งอยู่บนกฎแห่งความเป็นจริง กล่าวคือ ในองคกรหนึ่ง ๆ จะมีพลังแฝงอยู่ 3 ชนิด ที่คอยผสมผสานสัมพันธ์บุคคลในหน่วยงานหรือชุมชนนั้นเข้าด้วยกัน และหากสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลังแฝงทั้ง 3 นี้ได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะเกิดเป็นพลังสร้างสรรค์การปฏิบัติงานขึ้นในองคกรอย่างมหาศาล

AIC จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนา โดยแต่ละคนนำพลังงานที่มีอยู่ในตนเองมา ผสานกันอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ การรวมพลังแรกคือพลังแห่งคุณค่าและความปรารถนาดี ซึ่งหมายถึง A หรือ Appreciation การรวมพลังที่สองคือพลังแห่งการคิดค้นหาวิธีการ ซึ่งหมายถึง I หรือ Influence และการรวมพลังสุดท้ายคือพลังแห่งความร่วมมือในการทำงานนั่นเอง

A-C-I คืออะไร

A (Appreciation)

เป็นสนามพลังแห่งการรับรู้ ชื่นชม ให้คุณค่า เน้นการเปิดใจ รับฟังเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจ โดยใช้การศึกษาสภาพความต้องการ ทรรศนคติและศักยภาพองค์กรและชุมชน

I (Influence)

เป็นสนามพลังแห่งการเลือกเฟ้น คัดกรอง เน้นการชักจูงใจ โน้มน้าวจิตใจ หว่านล้อมให้เหตุผลใช้อิทธิพลต่อรอง ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ความต้องการ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย และการวางแผน

C (Control)

เป็นสนามพลังแห่งการเน้นที่การตัดสินใจร่วมกัน รวมพลังเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์เป็นการพัฒนาโครงการ/วางแผน เพื่อแก้ปัญหา

กระบวนการ A (Appreciation) มี 2 ขั้นตอน

• ขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจ หรือประเมินสภาพปัญหาและสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันของผู้เข้าร่วมกระบวนการ โดยกิจกรรมที่กำหนด คือ การแบ่งกลุ่มย่อยและให้ทุกคนในกลุ่มวาดภาพสะท้อนสภาพปัญหาความเป็นจริงที่ตนเองเห็นลงในกระดาษ หลังจากนั้นให้ทุกคนในกลุ่มได้พูดคุย สะท้อนและเล่าความหมายของภาพที่ตนเองวาดขึ้นให้กับสมาชิกในกลุ่มฟัง สมาชิกคนอื่น ๆ สามารถแสดงความคิดเห็นและสอบถามได้ในกรณีที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ แต่จะไม่อนุญาตให้วิจารณ์ผู้ที่กำลังบอกเล่าความหมายของกิจกรรม ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความรู้สึกให้กลุ่มเห็นคุณค่า ให้เกียรติ เข้าใจและแสดงความเป็นมิตรต่อสมาชิกที่แสดงความคิดเห็นนั้น ๆ (Appreciation) หลังจากที่ทุกคนได้อธิบายภาพของตนเองแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันสรุปภาพของทุกคนลงในแผ่นกระดาษแผ่นใหญ่ และรวบรวมเพื่อนำเสนอต่อไป

● ขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนนี้จะเป็นการกำหนดสภาพที่มุ่งหวัง หรือเป้าหมายที่สมาชิกอยากให้เห็นในอนาคต เป็นการสร้างภาพแห่งความมุ่งหวังร่วมกัน (Share vision) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- ให้แต่ละคนวาดภาพ (ในกระดาษแผ่นเล็ก) ที่แสดงถึงสภาพที่มุ่งหวังในอนาคต
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการอธิบายภาพของตนเอง ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยยังคงให้โอกาสทุกคนอย่างเท่าเทียม ในการแสดงความคิดเห็น ให้เกียรติ เห็นคุณค่า ไม่ครอบงำ เข้าใจ เห็นใจ แสดงความเป็นมิตรต่อสมาชิกที่แสดงความคิดเห็นสามารถสอบถามได้กรณีที่ไม่เข้าใจ แต่ไม่ใช้การวิจารณ์ความเห็นของผู้อื่น
- สรุปภาพแห่งความมุ่งหวังของทุกคนลงในกระดาษแผ่นใหญ่ และนำเสนอ

กระบวนการ I (Influence) มี 2 ขั้นตอน

• ขั้นตอนที่ 1

เป็นขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมาย/สภาพที่มุ่งหวัง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- แต่ละคนคิดยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม /โครงการของตนเองให้มากที่สุด

- เขียนยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการของแต่ละคนลงบนกระดาษแผ่นเล็ก
- อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก (อธิบายยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการของตนเอง)
- คัดเลือกยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการที่กลุ่มเห็นว่าดีที่สุดประมาณ

3-5 ข้อ โดยอธิบาย แลกเปลี่ยนประเด็นกันเพื่อให้ได้ข้อยุติที่สมเหตุสมผลและกลุ่มพอใจมากที่สุดโดยแสดงความคิดเห็นเชิงบวก (Positive Thinking) และพยายามโน้มน้าวผู้อื่นให้เห็นคล้อยตามด้วยเหตุผล

• ขั้นตอนที่ 2

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบต่อบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กร โดยพิจารณาว่ายุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการแต่ละข้อนั้นมีผลกระทบอะไรบ้างที่เห็นว่าสำคัญและควรคำนึงถึงทั้งในทางที่ดีและไม่ดี และนำข้อคิดเห็นไปปรับปรุงยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กระบวนการ C (Control)

ขั้นตอนนี้เป็นการวางแผนดำเนินการตามยุทธศาสตร์หรือกิจกรรม/โครงการที่ได้มาจากขั้นตอนที่ผ่านมา โดยจะทำแผนดำเนินการ (แผนปฏิบัติการ) ในแผนดำเนินการ (Action Plan) ควรจะระบุว่า

- ใคร (ผู้รับผิดชอบ)
- จะทำอะไร(กิจกรรม) ทำไมต้องทำ(หลักการและเหตุผล)
- ทำเมื่อใด (กำหนดเวลา)
- ทำอย่างไร (วิธีการดำเนินการ)
- ให้ได้ผลอย่างไร (เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์)
- มีค่าใช้จ่ายเท่าใด(งบประมาณ) ค่าใช้จ่ายมาจากไหน(แหล่งทุน)
หลังจากนี้จะนำเสนอแผนดำเนินการและอภิปรายให้ได้ข้อยุติ

ขั้นตอนที่ 3: แผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม ได้ฝึกทักษะการเป็นวิทยากรหรือผู้นำกลุ่มที่ดี รวมทั้งได้ฝึกขั้นตอนการใช้คู่มือ “การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ” ผู้จัดการฝึกอบรมควรจัดเป็น “การอบรมระยะสั้น หลักสูตรการเป็นวิทยากรแกนนำ “การจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ” และใช้คู่มือ “การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ” ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น ดังนี้

บันไดขั้นที่ 1 สร้างความใฝ่ฝันสู่การมุ่งดี มุ่งเจริญร่วมกัน

ขั้นตอนแรกของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการนี้ เป็นขั้นตอนที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดจิต “มุ่งดีมุ่งเจริญ” ต่อกันเห็นประเด็นปัญหาสำคัญต่าง ๆ บางอย่างร่วมกัน และเกิดพลังความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงความใฝ่ฝันใน “ผลที่ดี” อันประกอบด้วยเงื่อนไขของ “*ความมีประสิทธิผล มีประโยชน์ และทำให้มีความสุข*” เพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองนั้น ๆ

บันไดขั้นที่ 2 ประสานงาน ประสานผลประโยชน์ให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน

เมื่อมีวิสัยทัศน์ที่จะมุ่งไปสู่ “ผลที่ดี” อันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของหมู่คณะนั้น ๆ ร่วมกันแล้ว ขั้นตอนต่อมาของกระบวนการเรียนรู้จะมุ่งไปสู่การร่วมกันกำหนดแนวหลักของการปฏิบัติ (หรือที่เรียกว่ายุทธศาสตร์) อันจะเป็น “เหตุ” ที่ช่วยนำไปสู่ “ผลที่ดี” ตามที่พึงปรารถยานั้น ๆ บนพื้นฐานของการประสานงานประสานประโยชน์ให้เกิดข้อตกลงที่จะร่วมกันดำเนินงานต่อไป

บันไดขั้นที่ 3 ปฏิบัติตามกฎกติกา/ระเบียบแบบแผน

หลังจากกำหนดแนวทางใหญ่ ๆ อันจะเป็น “เหตุ” เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของ “ผลที่ดี” ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามข้อตกลงที่เห็นร่วมกันแล้ว ขั้นตอนต่อมาของกระบวนการเรียนรู้ก็คือ จะต้องส่งสัยรายละเอียดในการทำแผนปฏิบัติร่วมกัน ตลอดจนการสร้างกฎกติกาหรือระเบียบแบบแผนของการประพฤติดีว่าจะให้ใครทำอะไร แะไหน อย่างไร ฯลฯ ตามขอบเขตความสามารถและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่าง “พอประมาณ” แล้วแบ่งงานกันทำอย่างเป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก จากเล็กไปหาใหญ่ด้วยความรับผิดชอบและเคารพต่อข้อตกลงของกติกาหรือระเบียบแบบแผนที่ร่วมกันกำหนดขึ้นดังกล่าว

บันไดขั้นที่ 4 ทำความคิดความเห็นให้มั่นในเหตุในผล

เมื่อดำเนินการตามกฎกติกา ระเบียบแบบแผน หรือแผนปฏิบัติที่ร่วมกันกำหนดขึ้นอย่าง **“พอประมาณ”** จนบรรลุผลในระดับหนึ่งได้แล้ว ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ จะต้องมีการสรุป ประเมินผล ทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ตกผลึกเป็น **“หลักคิด”** ที่เป็นเหตุเป็นผลอันสามารถจะนำหลักคิดที่ได้จากประสบการณ์ดังกล่าว ไปปรับใช้สำหรับเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ได้ จนกลายเป็น **“ระบบภูมิคุ้มกัน”** ที่จะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางต่อไป

ภาคปฏิบัติ

ภาคปฏิบัติ

ได้ใช้คู่มือเล่มนี้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการดำเนินกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ภาคปฏิบัตินี้ดำเนินตาม แผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น ผ่านกิจกรรมหลัก ในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทาง พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

บันได 4 ขั้น สู่ความสำเร็จ ในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ขั้นที่ 1: การสร้างให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้มีความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน บนพื้นฐานของเป้าหมายร่วมที่มีความถูกต้อง ตามหลักคุณธรรมและความเที่ยงตรง (Appreciation + Spirit)

ขั้นที่ 2: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล และกำหนดข้อตกลงร่วมกันในสิ่งที่จะทำให้เกิดประโยชน์ ในลักษณะของการประสานงาน ประสานประโยชน์ร่วมกัน (Influence + Endorse)

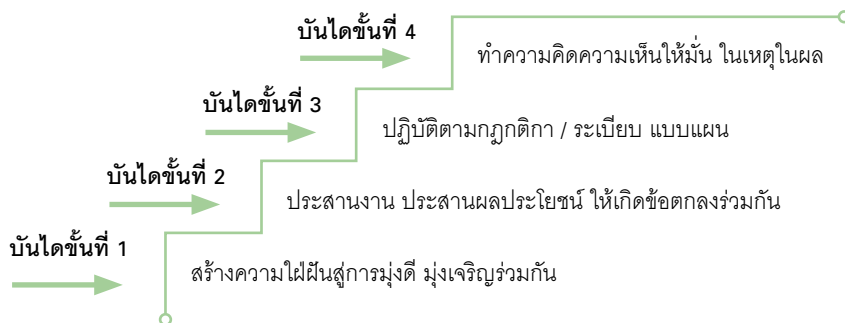
ขั้นที่ 3: การร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงที่ทุกคนยอมรับ และมีความเต็มใจที่จะแบ่งเบาภาระไปดำเนินการ หรือช่วยดำเนินการร่วมกันตามแผนดังกล่าว (Control + Active)

ขั้นที่ 4: ทำความเข้าใจให้มั่นคงในเหตุในผล ลงมือทำจนบรรลุถึงจุดหมาย เพื่อให้ตกผลึกเป็นหลักคิด ที่เป็นเหตุผล อันสามารถจะนำหลักคิดที่ได้ไปปรับใช้จนกลายเป็น (Knowledge Management)

บันได 4 ขั้น สู่ความสำเร็จ
ในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”
ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาท
เรื่องคุณธรรม 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”

การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”
ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

↑
Start

ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการ เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมครั้งนี้ ใช้เวลาทั้งหมด 4 วัน

- วันที่ 1** มีกิจกรรมทั้งหมด 10 กิจกรรม เป็นกิจกรรมของบันไดขั้นที่ 1 (กิจกรรม 1.1-1.6) และบันไดขั้นที่ 2 (กิจกรรม 1.7-1.10) กิจกรรม 1.1-1.6 เป็นกิจกรรมที่นำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และสร้างให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดความคิดที่ดีต่อกัน มีเป้าหมายร่วมกัน หรือเรียกว่ากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม A (Appreciation) และกิจกรรม 1.7-1.10 เป็นกิจกรรมที่กำหนดยุทธศาสตร์หรือกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวัง กิจกรรมเหล่านี้ ดำเนินผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม I (Influence)
- วันที่ 2** ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องของบันไดขั้นที่ 2 คือกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม I ผ่านกิจกรรม 2.1-2.11 ซึ่งนอกเหนือจากการกำหนดยุทธศาสตร์หรือกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังแล้ว ยังมีการลำดับและคัดกรองกิจกรรม เพื่อดำเนินถึงผลกระทบต่อบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรอื่น ๆ
- วันที่ 3** เป็นกิจกรรมตามแผนบันไดขั้นที่ 3 (กิจกรรม 3.1-3.5) กิจกรรมที่ดำเนินตามแผนนี้ คือสมาชิกร่วมกันวางแผนดำเนินการตามยุทธศาสตร์หรือโครงการที่ได้มาจากขั้นตอนที่ผ่านมา ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมตามกระบวนการ C (Control) ซึ่งทำให้กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสร้างแผนดำเนินการ (Action Plan) ได้อย่างเป็นระบบ

วันที่ 4 เป็นกิจกรรมตามแผนบันไดขั้นที่ 4 คือ การนำเสนอและสรุปประเมินผลเพื่อตกผลึกเป็น “หลักคิด” ที่เป็นเหตุเป็นผล เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบนแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ กรณีถ้ามีการนำไปปฏิบัติแล้ว ให้มีการถอดบทเรียนเพื่อนำหลักคิดที่ได้จากประสบการณ์ดังกล่าว ไปปรับใช้สำหรับเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

กระบวนการ การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ให้วิทยากรดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ตามแผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น อย่างไรก็ตามก่อนเข้าสู่กิจกรรมหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน ดังนี้

กิจกรรม 1.1

สนทนากาารเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้

จุดมุ่งหมาย

- สร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน

ระยะเวลา

5 - 10 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 - 50 คน

อุปกรณ์

- เพลงประกอบการอบรม
(ตามความถนัดของวิทยากร)
- กลอง, ฉิ่ง, ฉาบ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย ของการจัดกระบวนการการเรียนรู้
2. สร้างกฎ/กติกา ในการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้
3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้
4. สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้ารับการอบรม วิทยากร และคณะผู้จัดการอบรมทั้งหมด

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของการจัดกระบวนการการเรียนรู้
2. ผู้เข้ารับการอบรมทราบและเข้าใจกฎ/กติกา ในการเรียนรู้ร่วมกัน
3. ผู้เข้ารับการอบรมทราบและเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการการเรียนรู้
4. ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความคุ้นเคยกับวิทยากรกระบวนการ และคณะผู้จัดการอบรมทั้งหมด

กิจกรรม 1.2

ข้อตกลงร่วมกัน ฉันและเธอ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างกติกาหรือข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกัน
2. เพื่อให้แต่ละคนได้ทำความรู้จักกันมากยิ่งขึ้นและกลุ่มเกิดความคุ้นเคย
3. เพื่อให้คุ้นเคยกับรูปแบบของการอบรมที่ต้องใช้สัญลักษณ์และรูปภาพในการสื่อความหมาย
4. เพื่อให้เกิดกลุ่มการทำงานร่วมกัน รวมทั้งมีการปรึกษาหารือในการสร้างข้อตกลงหรือมติของกลุ่มร่วมกัน

ระยะเวลา

30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษแผ่นใหญ่ กลุ่มละ 1 แผ่น
2. สีเมจิก/ปากกาเคมี หรือดินสอสี กลุ่มละ 1 ชุด

วิธีดำเนินกิจกรรม

ให้แต่ละกลุ่มสร้างข้อตกลงของการอยู่ร่วมกันในระหว่างการอบรมในกลุ่มร่วมกันจนตลอดการอบรม

1. ข้อตกลงที่ต้องสื่อออกมาด้วยการวาดภาพภายในเวลา 5 นาที
2. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอข้อตกลงของกลุ่มตน กลุ่มละ 3-5 นาที
3. วิทยากรสรุปกติกาทั้งหมดที่กลุ่มย่อยร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นกติกาของกลุ่มใหญ่
4. เน้นให้สมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลงตลอดการอบรม

ผลจากกิจกรรม

1. เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันตลอดการอบรม ด้วยข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนเป็นคนร่วมกัน สร้างขึ้นและยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
2. เกิดการเรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. เกิดการเรียนรู้รูปแบบของการอบรมที่ต้องใช้สัญลักษณ์และรูปภาพในการสื่อความหมายแทนการเขียนเป็นตัวหนังสือ
4. ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้หลักคุณธรรม 4 ประการ ทางอ้อมจากกิจกรรมนี้ กล่าวคือ สมาชิกแต่ละคนเกิดความคิดดี พูดดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปฏิบัติตนอยู่ในกฎกติกา ระเบียบแบบแผนที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน และพยายามยึดมั่นในเหตุในผล

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรหลีกเลี่ยงไม่ให้ใช้คำว่า “กฎ”
- วิทยากรกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
- วิทยากรอาจขอเพิ่มข้อตกลงที่จำเป็นและแจ้งให้กับสมาชิกทุกคนทราบ
- วิทยากรมีการอธิบายถึงการทบทวนกิจกรรม แจ้งให้กลุ่มทราบถึงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในแต่ละวันของการอบรม และทุกกลุ่มต้องส่งตัวแทนออกมาทบทวนกิจกรรมของการเริ่มต้นทำกิจกรรมทุกวันในการอบรม โดยการแบ่งหน้าที่กันว่ากลุ่มไหนจะสรุปกิจกรรมในช่วงใด

กิจกรรม 1.3

เกมรวมพลังเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

จุดมุ่งหมาย

1. ใช้เกมสถานการณ์ในการนำร่อง เพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม
2. เพื่อแบ่งกลุ่ม หรือกระจายกลุ่มผู้เข้าอบรมที่มาจากที่เดียวกัน กระจายให้เท่า ๆ กัน
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมคุ้นเคยกับเทคนิคของกระบวนการการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม ที่ไม่ใช่การรับฟังการบรรยายให้ความรู้เพียงอย่างเดียว วิทยากร กระบวนการใช้เทคนิคการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำพลังงานที่มีอยู่ในตนเองมาผสมผสานกัน อย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การรวมพลังสร้างสรรค์ วางแผนและปฏิบัติ

ระยะเวลา 30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

- อุปกรณ์
- เพลงประกอบการอบรม (ตามความถนัดของวิทยากร)
 - กลอง, ฉิ่ง, ฉาบ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. เกมสถานการณ์ สร้างบรรยากาศ ละลายพฤติกรรม ให้เกิดความคุ้นเคยกันด้วยเกมง่าย ๆ ที่ใช้ในการอบรมทั่วไป
2. ทำการแบ่งกลุ่มให้ผู้เข้ารับการอบรมยืนเป็นวงกลมขานชื่อรอบวงกลม นับ 1-4 (ท้ายสุดแบ่งเป็น 4 กลุ่มหรือตามความเหมาะสมอาจมากกว่านี้ ถึง 6 กลุ่ม แต่ไม่ควรน้อยกว่า 4 กลุ่ม)
3. วิทยากรสาธิตให้ดู 1 รอบเพื่อให้สมาชิกทุกคนเข้าใจอย่างชัดเจน
4. แนะนำผู้ร่วมทีมของวิทยากร/ผู้สังเกตการณ์/สถานที่ และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการประจำกลุ่ม

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมมีความตื่นตัว พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป
2. เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ผู้เข้ารับการอบรมมีความความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน
3. ผู้เข้ารับการอบรมรู้จักกันมากขึ้น และมีความรู้สึกเท่าเทียมกันในการร่วมกิจกรรม
4. ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้สึกและต้องการรวมพลังที่มีคุณค่า และความปรารถนาดี พลังแห่งการคิดค้นหาวิธีการ และพลังแห่งความร่วมมือในการปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรควรละลายพฤติกรรมกลุ่มให้ได้มากที่สุด โดยระยะเวลาในการละลายพฤติกรรมของแต่ละคนไม่เท่ากัน ให้วิทยากรกระบวนการ ใช้คำพูดในเชิงบวก และหลีกเลี่ยงการทำโทษ
- การแบ่งกลุ่มต้องพยายามสลายกลุ่มหรือพวกเดียวกันให้กระจายหรือคละกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- พยายามเน้นให้ทุกคนปล่อยวางจากบทบาทเดิม เน้นความเสมอภาคและเท่าเทียม
- วิทยากร ต้องใช้เทคนิคในการถ่ายทอดโดยผ่านเกมส์สถานการณ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดตื่นตัวในการใช้พลังงานและพลังปัญญาในการเอาชนะอุปสรรค ทำให้เกิดพลังในเชิงบวกหรือพลังแห่งความรัก และให้เกิดการระดมพลังทั้งหมดของผู้เข้ารับการอบรมให้กลายเป็นพลังงานแห่งการสร้างสรรค์

กิจกรรม 1.4

สร้างความใฝ่ฝันสู่การมุ่งดี มุ่งเจริญร่วมกัน

จุดมุ่งหมาย

1. ประเมินความเข้าใจ แนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ในเบื้องต้นของผู้เข้ารับการอบรม
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเปิดใจซึ่งกันและกัน ในการรับรู้ รับฟัง ชื่นชมให้คุณค่าเรียนรู้ทำความเข้าใจสภาพและความต้องการของแต่ละคน เพื่อนำไปสู่การคัดกรอง และการจัดลำดับของความต้องการ อันจะนำไปสู่การกำหนดการวางแผนร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ระยะเวลา 30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์ กระดาษ สีเมจิก /
ปากกาเคมี หรือดินสอสี

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มย่อย ออกเป็น 4 – 6 กลุ่ม หรือตามความเหมาะสม
2. วิทยากรกระบวนการประจำกลุ่ม ให้ทุกคนในกลุ่มเขียนข้อความสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และ คุณธรรม 4 ประการลงบนกระดาษ
3. วิทยากรกระบวนการ ให้ทุกคนในกลุ่มพูดคุย และเล่าความหมายที่ตนเองเขียนออกมาให้กับสมาชิกในกลุ่มฟัง สมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นและสอบถามได้ แต่ไม่อนุญาตให้วิจารณ์ หลังจากนั้นสมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปความหมายเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรม 4 ประการ ของทุกคนลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ เพื่อนำเสนอต่อไป

ผลจากกิจกรรม

กิจกรรมนี้อยู่ในส่วนของการสร้างความไฝ่ฝัน ผู้การมุ่งตีมุ่งเจริญร่วมกันตามบันไดขั้นที่ 1 ของแผนปฏิบัติการบันได 4 ขั้น กิจกรรมนี้ทำให้

1. ได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นและสามารถประเมินผลเบื้องต้น เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรม 4 ประการ ตามสภาวะแวดล้อมปัจจุบันของผู้เข้ารับการอบรมได้
2. สามารถสร้างความรู้สึกให้สมาชิกกลุ่มเห็นคุณค่า ให้เกียรติ เข้าใจ และแสดงความเป็นมิตรต่อสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มของตนเองที่แสดงความคิดเห็นเมื่อไม่เข้าใจ

ข้อเสนอแนะ

การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ เป็นส่วนหนึ่งของเทคนิค การจัดกระบวนการ AIC โดยขั้นตอนนี้ คือ กระบวนการ A ย่อมาจาก Appreciation ซึ่งมี 2 ขั้นตอน ในกิจกรรมนี้เป็นขั้นตอนแรก ที่ต้องการสำรวจ หรือประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม เป็นขั้นตอนที่เหมาะสมในการสร้างและพัฒนาระบวนการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอย่างได้ผล เนื่องจากเทคนิคดังกล่าวไม่เน้นที่การอบรมสั่งสอนหรือให้คำแนะนำ แต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด วิเคราะห์ อย่างใคร่ครวญและรอบคอบ เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการประเมินปัญหาและสถานการณ์ร่วมกัน สร้างวิสัยทัศน์ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน รวมทั้งมีการวางแผนและแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน ส่วน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดความคาดหวังหรือเป้าหมายที่สมาชิกกลุ่มอยากเห็นในอนาคต หรือเป็นการสร้างความคาดหวังร่วมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมต่อไป ได้แก่ กิจกรรม 1.5 ว่าด้วยเรื่องของความคาดหวัง และกิจกรรม 1.6 ว่าด้วยเรื่องของอนาคต

กิจกรรม 1.5

ว่าด้วยเรื่องของความคาดหวัง

- จุดมุ่งหมาย**
- เพื่อทราบความคาดหวังของผู้เข้ารับการอบรม ที่นำไปสู่การดำเนินวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ระยะเวลา 20 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

- อุปกรณ์**
1. กระดาษสีตัดเป็นรูปใบไม้ต่าง ๆ 3 แบบ แบบละ 1 สี
 2. สีเมจิก/ปากกาเคมี
 3. กระดาษขาว 2 หน้าอย่างบาง
 4. กระดาษแข็งตัดเป็นรูปต้นไม้ใหญ่ สำหรับติดใบไม้แห่งความคาดหวังของผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกกระดาษสีให้ทั้ง 3 แบบ โดยแบ่งเป็นสีละ 1 คำตอบ โดยมีคำถามดังนี้
 - ใบไม้ใบที่ 1 ให้เขียนความคาดหวังจากการมาอบรมในครั้งนี้
 - ใบไม้ใบที่ 2 ให้เขียนการปฏิบัติตัวให้บรรลุความคาดหวัง
 - ใบไม้ใบที่ 3 ให้เขียนถึงการเตรียมตัวก่อนมาอบรมในครั้งนี้
อย่างไรบ้าง

2. ให้เขียนคำตอบลงในกระดาษที่แจกให้ข้อละ 1 สี่ โดยวิทยากรจะเป็นคนระบุสี่ของกระดาษที่ใช้เขียนคำตอบแต่ละข้อ
3. วิทยากรรวบรวมและสรุปความคาดหวังของผู้เข้ารับการอบรม

ผลจากกิจกรรม

1. ได้ทราบความคาดหวังของ ของผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางในการสรุปกิจกรรมที่สามารถโยงไปสู่หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ
2. กิจกรรมนี้ได้สอนให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้จักคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เป็นการเรียนรู้ที่ว่าต้องทำ “เหตุ” ก่อน และต้องทำอะไรจึงก่อให้เกิด “ผล” ตามที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

สามารถนำไปใช้ทุกการอบรม ข้อจำกัดคือไม่สะดวกสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือจะไม่สามารถเขียนความคาดหวังที่คิดไว้ได้ แต่อาจจะเปลี่ยนเป็นให้วาดรูปสื่อความหมายก็ได้ในกรณีที่ผู้ไม่รู้หนังสือ

กิจกรรม 1.6

ว่าด้วยเรื่องของอนาคต

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับการสื่อสารด้วยภาพหรือสัญลักษณ์
2. เพื่อฝึกเรื่องของการนึกถึงเป้าหมาย(ความหวัง)
3. เพื่อได้แนะนำตัวอีกครั้งที่เป็นทางการมากขึ้นเป็นการเปิดเผยตนเองกับกลุ่มและลดการวางตัวแบบเดิมที่เคยเป็น
4. ฝึกการสื่อสารด้วยภาพ และฝึกการพูด/อภิปราย ประกอบกับสิ่งที่เราสื่อให้คนอื่นได้เข้าใจ
5. เพื่อให้ทุกคนรู้เป้าหมาย (ความหวัง) ของชีวิตของตนเอง

ระยะเวลา

30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษสี่ตัดเป็นรูปหัวใจ (จากขนาดA4)
2. ปากกาสีเมจิกจำนวนเท่าผู้เข้ารับการอบรม

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกกระดาษสี่รูปหัวใจ + ปากกาสีด้ามใหญ่ให้สมาชิกทุกคน
2. ให้ทุกคนนึกถึงเป้าหมายชีวิตของตนเองตามแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ และสื่อเป้าหมายของชีวิตของแต่ละคนด้วยสัญลักษณ์หรือภาพโดยใช้เวลา 5 นาที
3. ทุกคนผลัดกันอธิบายเป้าหมายของตนเองจากภาพวาดที่ละคนจนครบคนละ 1-2 นาที โดยก่อนอธิบายเป้าหมายให้บอก ชื่อ-สกุล ที่มาอีกครั้ง

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมจะได้เกิดความคุ้นเคยกับการสื่อสารด้วยภาพหรือสัญลักษณ์ และทักษะการสื่อสาร ฝึกการพูด/อภิปราย ประกอบกับสิ่งที่เราสื่อให้คนอื่นได้เข้าใจ
2. เป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงเป้าหมายของตนเองที่วางไว้
3. ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้จักกระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีแบบแผน มีความละเอียด รอบคอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และใช้กระบวนการเหล่านี้ในการที่จะสื่อเป้าหมายของตนเองด้วยภาพ

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรสรุปผลของแผนบันไดขั้นที่ 1 เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติตามกิจกรรม
- เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมเพื่อบรรลุผลของแผนบันไดขั้นที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าเป้าหมายมีหลายรูปแบบ แต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบางคนก็บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้แล้ว ในขณะที่บางคนยังไปไม่ถึงเป้าหมาย อย่างไรก็ตามการตั้งเป้าหมายจะเป็นพลังให้เรามีความพยายามที่จะไปให้ถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ และหนทางที่จะเดินไปสู่เป้าหมายก็มีหลายทางเลือก ขึ้นอยู่กับเราว่าจะเปิดใจ รับฟังเพื่อเรียนรู้ และทำความเข้าใจเพื่อนสมาชิกกลุ่มของเราอย่างไร แม้ว่าเป้าหมายจะแตกต่างกัน ให้เรานำความแตกต่างมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับงานหรือโครงการที่ทำให้มากที่สุด

กิจกรรม 1.7

สิ่งกีดขวางเส้นทางชีวิต

จุดมุ่งหมาย

- เพื่อให้แต่ละคนคิดทบทวนและใคร่ครวญเรื่องของตนเอง วิเคราะห์แยกแยะหา สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ตนเองไปไม่ถึงเป้าหมายชีวิต

ระยะเวลา 30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ A4
2. ปากกาเมจิ/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แจกกระดาษ A4 คนละ 1 แผ่น เขียน ชื่อ-สกุลไว้หัวกระดาษ
2. แต่ละคนคิดใคร่ครวญถึงปัญหา/สาเหตุ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ตนเองไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ให้สื่อด้วยภาพหรือสัญลักษณ์ลงในกระดาษ A4 (1 ปัญหา ต่อ 1 ภาพ)
3. ให้ทุกคนผลัดกันอธิบายเป้าหมายของตนเองจากภาพวาดที่ละคนจนครบคนละ 1-2 นาที

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้คิดทบทวนและใคร่ครวญเรื่องของตนเอง วิเคราะห์แยกแยะหาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ตนเองไปไม่ถึงเป้าหมายชีวิต
2. กิจกรรมนี้ได้ให้แง่คิดความมีเหตุผล ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือผู้เข้าอบรมแต่ละคนคิดใคร่ครวญถึงปัญหา/สาเหตุ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ที่ทำให้ตนเอง ไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีเหตุมีผล

ข้อเสนอแนะ

- กิจกรรมนี้ เป็นการนำไปสู่กระบวนการการเรียนรู้ I (Influence) วิทยากรควรอธิบายขั้นตอนนี้ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมใคร่ครวญ คิด วิเคราะห์ แยกแยะเพื่อหาเหตุและผลของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการและควรมีการกำหนดและควบคุมเวลาด้วย
- การสื่อด้วยภาพมีความสำคัญสำหรับกระบวนการ A-I-C เพราะภาพสามารถสื่อความหมายได้ดี และผู้ที่เขียนหนังสือไม่ได้ก็สามารถวาดภาพได้

กิจกรรม 1.8

นำเสนอสิ่งกีดขวางเส้นทางชีวิต

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้แต่ละคนนำเสนอปัญหาของตนเองต่อกลุ่ม

ระยะเวลา 15 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์ --

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. รวมกลุ่มตามกิจกรรมองค์กร/ชุมชน
2. ให้แต่ละคนนำเสนอปัญหา/อุปสรรคที่ทำให้ตนเองไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ของตนเองต่อกลุ่ม จากนั้นทำการรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของแต่ละคน

กติกา

1. ทุกคนต้องพูด/อธิบาย
2. ในขณะที่เพื่อนอธิบายอยู่คนอื่น ๆ ต้องฟังห้ามโต้แย้ง
3. หากเกิดข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจให้ซักถามได้

ผลจากกิจกรรม

1. ทุกคนได้มีโอกาสนำเสนอปัญหาของตนเองให้กลุ่มได้รับทราบ เป็นการฝึกการรับฟังผู้อื่นและได้มีโอกาสเรียนรู้ปัญหาของผู้อื่น ๆ ที่บางครั้งอาจมีมากกว่าตัวเรา

2. ผลที่ได้จากกิจกรรมนี้ ต่อเนื่องจากกิจกรรม สิ่งกีดขวางเส้นทางชีวิต คือ ได้ให้แง่คิดความมีเหตุผล ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้เข้าอบรมแต่ละคนคิดใคร่ครวญถึงปัญหา/สาเหตุ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ตนเองไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้ง ไว้ได้อย่างมีเหตุผล และเป็นการแลกเปลี่ยนให้ผู้อื่นได้รับทราบ เป็นการฝึกการรับฟังผู้อื่นด้วย

ข้อเสนอแนะ

- กิจกรรมนี้ เป็นการนำไปสู่กระบวนการการเรียนรู้ (Influence) วิทยากรควรอธิบายขั้นตอนนี้ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมใคร่ครวญ คิด วิเคราะห์ แยกแยะ เพื่อหาเหตุและผลของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการและควรมีการกำหนดและควบคุมเวลาด้วย
- เน้นให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎกติกา
- วิทยากรต้องช่วยกระตุ้น/ให้กำลังใจผู้ที่ไม่กล้าพูด ลดบทบาทของผู้ที่ชอบทำผิดกติกาหรือผู้ที่พูดเยอะกว่าคนอื่น
- รวบรวมเอกสารที่แต่ละคนนำเสนอแล้วใส่ไว้ในแฟ้มของแต่ละกลุ่ม/องค์กรชุมชน

กิจกรรม 1.9

รวบรวมเป้าหมาย/ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้เป้าหมาย พร้อมปัญหา/อุปสรรคของแต่ละกลุ่ม

ระยะเวลา 45 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิก/ปากกาเคมี
3. กระดาษสีขนาด A4

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มตามกิจกรรมองค์กร/ชุมชน
2. แจกกระดาษสี และปากกากลุ่มละ 1 ชุด
3. รวมภาพทั้งหมดของทุกคนในกลุ่ม โดยกำหนดว่าเป้าหมาย/ปัญหา และอุปสรรคของแต่ละคนต้องเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายรวม ห้ามตกหล่นเพื่อทำการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่
4. ส่งตัวแทนกลุ่มเพื่อนำเสนอ

ผลจากกิจกรรม

ได้เป้าหมายรวมของแต่ละกลุ่ม

9 5 2007

ข้อเสนอแนะ

1. กิจกรรมนี้ เป็นการนำไปสู่กระบวนการการเรียนรู้ | (Influence) วิทยากรควรอธิบายขั้นตอนนี้ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมใคร่ครวญ คิด วิเคราะห์ แยกแยะ เพื่อหาเหตุและผลของปัญหา ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการและควรมีการกำหนดและควบคุมเวลาด้วย
2. วิทยากรต้องจับประเด็นให้ได้ว่าภาพที่แต่ละคนเขียนหมายถึงอะไร
3. วิทยากรต้องกระตุ้นให้เป้าหมายของสมาชิกทุกคนมีอยู่ในเป้าหมายรวม
4. ช่วงที่ตัวแทนนำเสนอภาพรวมเป้าหมาย วิทยากรต้องเชื่อมโยงเป้าหมายกับปัญหา/อุปสรรค สาเหตุ/ปัจจัยที่ทางกลุ่มวิเคราะห์ไว้ในตอนแรกว่าสอดคล้องกันหรือไม่

กิจกรรม 1.10

เรื่องวุ่น ๆ ของคนในสังคม

จุดมุ่งหมาย

- เพื่อให้กลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ในมุมมองของตนเอง (ความทุกข์และสุข ความพึงพอใจ หนี้สิน ความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม)

ระยะเวลา

60 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษโจทย์ประจำฐานทั้ง 6 ฐาน
2. กระดาษ Flip chart ประจำฐาน ตามจำนวนกลุ่ม
3. ปากกาเคมี
4. กระดาษขาว

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มอยู่ประจำสถานี ซึ่งมีการตั้งคำถามไว้
2. สมาชิกในกลุ่มช่วยกันระดมสมอง และเขียนความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อตอบคำถามในแต่ละสถานีให้มากที่สุด ใช้เวลาสถานีละ 5 นาที จนครบ 6 กลุ่ม
3. เจ้าของสถานีรวบรวมคำตอบ สรุปพร้อมคำตอบ และส่งตัวแทนนำเสนอ กลุ่มละ 3 นาที

ตัวอย่าง คำถามประจำสถานี (สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์)

1. สถานีที่ 1 ท่านที่คิดว่าความทุกข์คืออะไร ทำไมคนจึงมีความทุกข์
2. สถานีที่ 2 ท่านคิดว่าความสุขคืออะไร ทำอย่างไรคนจึงมีความสุข

3. สถานที่ 3 ท่านที่คิดว่ายังมีคนที่มีความดีและจริยธรรมในสังคมอยู่หรือไม่ ทำไมจึงคิดเช่นนั้น ยกตัวอย่างบุคคลที่ท่านคิดว่ามีความดี
4. สถานที่ 4 ทำไมคนจึงมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ (มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน) และควรทำอย่างไรจึงจะลดภาระหนี้สิน
5. สถานที่ 5 ทำไมจึงมีแต่ข่าวทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายหรือฆ่ากันตายไม่เว้นแต่ละวันท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุใดและควรทำอย่างไรดี
6. สถานที่ 6 เพราะอะไรคนทำดีจึงมีน้อยกว่าคนทำชั่ว ทำไมสังคมจึงยกย่องคนที่ทำดีน้อยกว่าคนที่ร่ำรวย หรือคนที่มีหน้าตาในสังคม

วิทยากรสรุปความคิดเห็นของทุกกลุ่ม และใช้โอกาสนี้ในการนำเสนอหรือสรุปประเด็นสำคัญเพิ่มเติม (โดยอาจเพิ่มประเด็นที่วิทยากรเตรียมไว้แล้วมาสรุปรวมในตอนท้าย)

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจความหมายของคำว่า **“ทุกข์”** การมีอยู่ของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ตลอดจนได้เรียนรู้หนทางเพื่อนำไปสู่ความดับทุกข์ ความจริงเหล่านี้ เรียกว่า อริยสัจ 4
2. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจความหมาย ของ **“ความสุข”** ที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในเป็นเรื่องของจิตใจ เช่น การมีความสุขเนื่องจากการมีศีลธรรม สมาธิ หรือปัญญา ความรู้สึกพอเพียง ไม่โลภ (พระธรรมปิฎก มปป.) และความสุขซึ่งเป็นผลพวงมาจากปัจจัยภายนอก เช่น มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีครอบครัวอบอุ่น การมีสุขภาพดี (ประเวศ วะสี, 2548)
3. ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงเรื่องคุณธรรม จริยธรรมของตนเอง และผู้อื่นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

4. ผู้เข้าอบรมเข้าใจถึงคุณค่าที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีพ รู้จักเก็บ รู้จักใช้อย่างมีเหตุมีผลทั้งหมดนี้ไม่เพียงเฉพาะถึงเรื่องการใช้จ่ายอย่างเดียว แต่รวมถึงปัจจัยในการดำรงชีพทุกอย่างด้วย

ข้อเสนอแนะ

- กิจกรรมนี้ เป็นการนำไปสู่กระบวนการการเรียนรู้ I (Influence) วิทยากรกระบวนการควรอธิบายขั้นตอนนี้ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรม ใคร่ครวญ คิด วิเคราะห์ แยกแยะเพื่อหาเหตุและผลของปัญหาทั้งนี้เพื่อ ก่อให้เกิดกระบวนการและควรมีการกำหนดและควบคุมเวลาด้วย
- การวิเคราะห์สถานการณ์ และการสรุปประเด็นนั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ขึ้นกับบริบททางสังคมและผู้ร่วมกิจกรรมที่เข้ารับการอบรม
- ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละฐานนั้นสามารถปรับได้ตามความเหมาะสม
- การระดมสมองเพื่อวิเคราะห์คำถามของแต่ละสถานี ทำให้ได้แนวคิดที่หลากหลายและเป็นการวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน ในแต่ละฐานนั้นควรจัดวิทยากรพี่เลี้ยงประจำแต่ละสถานี เพื่อช่วยตอบข้อซักถามของกลุ่มในกรณีที่เกิดความสงสัยในคำถาม และเพื่อช่วยกระตุ้นให้ทุกคนได้ออกความคิดเห็น

กิจกรรม 2.1

เกมส์ันทนาการเพื่อรวมกลุ่มสมาชิก ทักทายสมาชิก เตรียมความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

จุดมุ่งหมาย

- เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว พร้อมทั้งจะทำกิจกรรมอื่นต่อไป และรอสมาชิกที่ยังมาไม่ครบ

ระยะเวลา

15 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 - 50 คน

อุปกรณ์

กลอง, ฉิ่ง, ฉาบ

วิธีดำเนินกิจกรรม

เพลงประกอบเกมส์ันทนาการ
(ประกอบท่าทาง เช่น เพลงรอ
มาตามนัด เป็นต้น)

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจะมีความตื่นตัว
พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

- รอจนผู้เข้ารับการอบรมมาจนครบ
วิทยากรต้องกระตุ้นให้กลุ่มไปตาม
สมาชิกในกลุ่มที่ยังมาไม่ครบ ให้
มาครบอย่างรวดเร็ว
- อาจมีการใช้ท่าทางประกอบเพลงเป็นการลงโทษผู้ที่มาช้า เพื่อสร้าง
ความสนุกสนานแต่ระวังไม่ใช่การลงโทษด้วยวาจา หรือคำพูดที่รุนแรง

กิจกรรม 2.2

ทบทวนกิจกรรม

จุดมุ่งหมาย

- ทบทวนกิจกรรมและบทเรียนที่ผ่านมาของวันแรก กระตุ้นความจำและนำไปสู่ความต่อเนื่อง

ระยะเวลา

15 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

–

วิธีดำเนินกิจกรรม

ให้ทุกกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย
ออกมาทบทวนกิจกรรมตาม
ที่ได้รับมอบหมายไว้

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นการกระตุ้นเตือนกันถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา และเป็นการฝึกการสรุปประเด็นสำคัญจากกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และเป็นการฝึกความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรไม่ควรพูดแทรกในขณะที่ตัวแทนกลุ่มออกมาพูดสรุปทบทวนกิจกรรม
- หากมีกิจกรรมใดที่ขาดหายไปวิทยากรควรถาม และกระตุ้นให้กลุ่มช่วยกัน สรุปในประเด็นหรือกิจกรรมที่ขาดไปเพื่อไม่ให้เกิดการตกหล่นของกิจกรรม

กิจกรรม 2.3

ห้างสรรพสินค้า

จุดมุ่งหมาย

1. ใหู้้รู้จักการตั้งชื่อหมวดหมู่ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสิ่งของ และจัดหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชื่อที่ตั้ง
2. ประโยชน์ของการจัดหมวดหมู่กับชีวิตประจำวัน ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้
3. เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน
4. เชื่อมโยงสู่กิจกรรมต่อไปในเรื่องการจัดหมวดหมู่เป้าหมายหลักและเป้าหมายย่อย

ระยะเวลา

20 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. ใบรายการ มีรายชื่อของสิ่งของหลายประเภทละกันไปประมาณ 30 ชนิด
2. ใบรายการสินค้าที่มีรายการสินค้าที่ต้องการให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มหา
3. กระดาษ Flip chart, ปากกาเมจิก / ปากกาเคมี

วิธีดำเนินการกิจกรรม

รายละเอียดตามเอกสารแนบท้าย (ใบกิจกรรม) วิทยากรสรุปประเด็นเรื่องการจัดหมวดหมู่ดังนี้

1. วิทยากรแจกใบรายการของ ทั้ง 30 ชนิดให้ผู้เข้ารับการอบรม
2. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันตั้งชื่อหมวดหมู่สิ่งของ
3. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเลือกสิ่งของที่คิดว่าควรอยู่ในหมวดหมู่ใดบ้าง
4. เมื่อสมาชิกเลือกได้แล้วให้เขียนลงในกระดาษ Flip chart เพื่อส่งตัวแทนมา
5. แข่งขันการหาสินค้าในห้างสรรพสินค้าของกลุ่มอื่น
6. ส่งตัวแทนมาค้นหาสินค้าในห้างของกลุ่มอื่น ตามใบรายการที่วิทยากรแจกให้กลุ่มไหนสามารถค้นหาสินค้าของกลุ่มอื่นได้มากที่สุดถือว่าเป็นผู้ชนะ
7. วิทยากรสรุปการจัดหมวดหมู่สินค้าว่ามีความสำคัญอย่างไร เปรียบเทียบให้เห็นว่าเมื่อมีการจัดหมวดหมู่สินค้าที่ถูกต้องและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยก็จะสามารถหาซื้อสินค้าได้ง่าย เช่นเดียวกับการจัดหมวดหมู่ของการทำงานใด ๆ ก็ตาม

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมจะารู้จักการจัดหมวดหมู่สิ่งของ หรือปัญหาต่าง ๆ ให้ถูกต้องและเหมาะสม และยังได้ประโยชน์ของการจัดหมวดหมู่กับชีวิตประจำวันที่สามารถนำไปปรับใช้ได้
2. เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. เป็นการเชื่อมโยงสู่กิจกรรมต่อไปในเรื่องการจัดหมวดหมู่เป้าหมายหลัก และเป้าหมายย่อย

4. ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ถึงหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความมีเหตุผลในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสอนให้รู้จักกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน

แนวทางการสรุปเพื่อเข้าสู่กิจกรรม

ให้ทุกคนรู้จักการจัดหมวดหมู่สิ่งของต่าง ๆ ให้เป็นระบบ การตั้งชื่อหมวดหมู่ ชื่อของหมวดหมู่ จะไม่ใช่ชื่อของสิ่งของในหมู่นั้น ๆ เช่น หมวดเครื่องเขียนก็จะประกอบไปด้วย ปากกา ดินสอ ยางลบ ฯลฯ ประโยชน์ของการจัดหมวดหมู่คือ

1. จดจำง่าย
2. หยิบใช้ง่ายสะดวก
3. หายก็รู้ ดูงามตา
4. ประหยัดเวลา

ข้อสังเกตคือถ้าเราจัดสิ่งของลงในหมวดใดหมวดหนึ่งไม่ได้ ให้จับใส่ลงไปอยู่ในหมวดเบ็ดเตล็ด ประโยชน์ของเกมนี้เพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมการคิด และการจัดหมวดหมู่ของเป้าหมายหลักและเป้าหมายย่อยตามกระบวนการ I (Influence)

ข้อเสนอแนะ

- จำนวนสิ่งของอาจมี 4-5 หมวดแต่ละหมวดมีสิ่งของ 4-5 อย่าง อาจมีบางหมวดมีแค่สิ่งเดียวก็จำเป็นต้องตั้งเป็นหมวด ๆ หนึ่งไม่สามารถเอาไปใส่รวมกับหมวดอื่น ๆ ได้ และมีความชัดเจนที่จำเป็นต้องตั้งหมวดใหม่
- ชนิดของสิ่งของควรเหมาะสมกับผู้ร่วมกิจกรรม
- กำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม
- ผู้ช่วยวิทยากรพยายามสังเกตวิธีการทำงานของกลุ่มว่าช่วยกันคิดหรือคิดคนเดียว

ใบกิจกรรม : รายการของเกมห้างสรรพสินค้า

คำชี้แจง : ให้วิทยากรอ่านให้ผู้เข้ารับการอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดสินค้าต่าง ๆ ไว้ตามหมวดหมู่สิ่งของตามที่กลุ่มจัดตั้งขึ้น (สิ่งของเปลี่ยนได้ตามความสะดวก)

1. ดินสอ	16. น้ำมันพืช
2. ยางลบดินสอ	17. อมยิ้ม
3. ปากกา	18. โรลออน
4. สมุด	19. อุปกรณ์เย็บผ้า
5. หวี	20. ยาดม
6. ยาสีฟัน	21. โบว์ผูกผม
7. แปรงสีฟัน	22. กิ๊บดำ
8. ผ้าอนามัย	23. แจกัน
9. กระดาษทิชชู	24. ผลไม้
10. รองเท้าแตะ	25. น้ำอัดลม
11. นมกล่อง	26. หนังสือ
12. แชมพูสระผม	27. หมวกคลุมผมอาบน้ำ
13. ขนมน	28. เจลใส่ผม
14. ผงซักฟอก	29. ยางมัดผม
15. ไม้ขีด	30. ปลากระป๋อง

กิจกรรม 2.4

จัดสต็อกสินค้า

จุดมุ่งหมาย เพื่อรวมเป้าหมาย/ปัญหาและอุปสรรคที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน

ระยะเวลา 30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษสี
2. ปากกาสีเมจิก/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มตามกิจกรรมองค์กร/กลุ่ม/ชุมชน
2. แจกกระดาษสีให้แต่ละกลุ่ม
3. ให้สมาชิกในกลุ่มจัดหมวดหมู่ของเป้าหมาย/ปัญหาและอุปสรรคตามเวลาที่วิทยากรกำหนด
4. ส่งตัวแทนนำเสนอผู้ฟังสามารถแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นได้

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจะได้เรียนรู้ในการจัดหมวดหมู่ของปัญหาที่เหมือนกันให้อยู่ในหมวดเดียวกัน เพื่อที่จะสามารถนำไปสู่การคัดกรองปัญหาเพื่อนำไปสู่การระดมสมองในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างไม่ตกหล่น

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น
- ลดบทบาทผู้ที่กล้าพูดจนกลายเป็นครอบงำคนอื่นลง
- วิทยากรต้องช่วยกันตั้งคำถามให้เป้าหมายชัดเจน
- ขณะตัวแทนนำเสนอวิทยากรต้องสังเกตไม่ให้เป้าหมายในภาพขาดหายไป

กิจกรรม 2.5

พิชิตปัญหา

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้แต่ละคนคิดหาแนวทางและวิธีการในการแก้ไข ปัญหา/อุปสรรค ด้วยตนเอง
2. เพื่อระดมความคิดเพื่อให้ได้แนวทางที่หลากหลายในการไข ปัญหาให้มากที่สุด

ระยะเวลา

30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

กระดาษ Flip chart, ปากกาเมจิก/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แจกกระดาษให้สมาชิก วิทยากรตั้งคำถามว่า “ถ้าต้องการลดปัญหา/ อุปสรรค และไปให้ถึงเป้าหมายที่ต้องการท่านคิดว่าต้องทำอะไรบ้าง”
2. แต่ละคนคิดหาหนทางในการแก้ไขปัญหา/อุปสรรค โดยดูจากเป้าหมายหลักเป้าหมายย่อยห้ามปรึกษาหรือถามผู้อื่น
3. ให้คิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ได้มากที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงว่าทำได้หรือไม่ได้
4. สื่อเป็นตัวหนังสือหรือภาพก็ได้

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้จักการคิดหาวิธีแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบมากขึ้น ผู้เข้ารับการอบรมตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้เข้าอบรมแต่ละคนคิด ใคร่ครวญถึงปัญหา/สาเหตุ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ตนเองไม่สามารถบรรลุถึง เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีเหตุมีผล และหาทางแก้ไขในปัญหานั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรต้องพยายามกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้คิดอย่างอิสระและคิดให้มากที่สุดในทุกเป้าหมาย
- วิทยากรต้องพยายามสลายกลุ่มให้เป็นอิสระอย่าพยายามให้สมาชิกปรึกษากัน เพราะเป็นปัญหา และอุปสรรคของแต่ละคน
- เน้นให้เขียนเฉพาะแนวทางไม่ต้องลงรายละเอียด

กิจกรรม 2.6

ร่วมร่าง สร้างฝัน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อฝึกสมาธิ เกิดความมั่นใจ และความร่วมมือ สมาชิกเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม
2. เพื่อให้รู้จักการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
3. นำเข้าสู่กิจกรรมการจัดทำโครงการ

ระยะเวลา

30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 - 50 คน

อุปกรณ์

ไม้จิ้มฟันคนละ 4 ก้าน

วิธีดำเนินกิจกรรม

แบ่งกลุ่มคนละ 4 คน นั่งล้อมกันเป็นวงกลม แจกไม้จิ้มฟันคนละ 4 อัน

1. ให้ทุกคนต่อไม้จิ้มฟันใช้ส่วนปลายชิดกัน วางทีละคน คนละอันไปเรื่อย ๆ จนหมดอัน 4 รอบโดยให้วางต่อกันให้เป็นรูปทรงที่คิดไว้
2. ขณะเล่นเกมห้ามพูด ห้ามแสดงท่าทีใด ๆ ทั้งสิ้น
3. ห้ามเคลื่อนย้ายไม้จิ้มฟันของคนอื่น

รอบแรก ให้ทุกคนคิดในใจว่า ต้องการต่อไม้จิ้มฟันเป็นรูปอะไร และจึงพยายามต่อให้เป็นรูปที่ต้องการโดยมีกติกาว่าห้ามคุย ห้ามปรึกษากัน เมื่อครบแล้ววิทยากรซักถามดูว่าแต่ละกลุ่มต่อได้รูปอะไร เป็นดังที่เราคิดไว้หรือไม่

รอบสอง วิทยากรกำหนดรูปกว้าง ๆ ให้ (เช่น ต่อให้เป็นรูปพานนะ) โดยใช้กติกาเดิม วิทยากรเดินซักถาม พูดคุย ดูว่าได้รูปอะไร แล้วเป็นดังที่เราต้องการหรือไม่

รอบสาม วิทยากรให้กลุ่มปรึกษากันได้ว่าต้องการอะไร และจะต่ออย่างไร ถึงได้รูปแบบที่กลุ่มต้องการใช้เวลา 2 นาที วิทยากรเดินถามว่าอยากได้รูปอะไร แล้วเป็นดังที่เราต้องการหรือไม่ อภิปรายสรุปบทเรียนที่ได้

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ในการคิดวางแผนงานร่วมกันกับผู้อื่น และได้เรียนรู้ ถึงความสำคัญของการวางแผนการทำงานก่อนที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ว่าการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายไว้ก่อนมีการปรึกษาหารือร่วมกันย่อมจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น รวดเร็ว ตามที่เรามุ่งหวังไว้ (นั่นคือได้รูปออกมาตามที่ทุกคนต้องการ) ถ้าต่างคนต่างคิดต่างทำแล้ว ก็จะสามารถในการปะติดปะต่อให้เป็นรูปทรงอย่าง ที่ทุกคนต้องการได้ เพราะไม่มีการปรึกษาหารือ และกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ดังเช่นพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ที่สอนให้แต่ละคนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์ ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมหลักของกระบวนการ I (Influence) ซึ่งอยู่ในส่วนของการปฏิบัติตามกฎ-กติกา/ระเบียบแผนงาน จำเป็นต้องมีไม่สามารถเอาออกจากกระบวนการได้เหมือนบางกิจกรรม

กิจกรรม 2.7

รวมพลังไปยังเป้าหมาย

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้แนวทางของแต่ละคนมารวมกันเป็นแนวทางของกลุ่ม

ระยะเวลา 15 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิ/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้สมาชิกช่วยกันรวมแนวทางแก้ไข
ปัญหาเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยมีกติกาว่า
 - แนวทางที่คล้ายกันสามารถรวมกันได้
 - ควรแยกด้วยว่ามีตอบสนองเป้าหมายใด
 - สมาชิกทุกคนต้องรักษาสีทริชของตนเอง สิ่งที่ตนเองคิดต้องไม่
ตกหล่น
2. นำเสนอผลงานกลุ่ม โดยกลุ่มอื่นสามารถซักถาม และให้ข้อเสนอแนะได้

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น คิดแก้ปัญหา
ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
2. เป็นการสอนกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รู้จักวิธีคิด แลกเปลี่ยน
แนวทางการแก้ไขปัญหจากผู้อื่นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

วิทยากรตั้งคำถาม และดูให้แนวทางที่เสนอนั้นสามารถตอบสนองต่อเป้าหมาย
ได้ ควรมีการกระตุ้นเตือนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดกัน

กิจกรรม 2.8

อวสานชาวโลก อวสานชาวโลก

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ทุกคนรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจในการเลือกสิ่งที่จะต้องทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ข้อจำกัด
2. เพื่อให้คุ้นเคยกับการให้ฟังเหตุผลให้ครบถ้วนเรียนรู้ว่าการไม่ฟังเหตุผลให้ครบถ้วนทำให้เกิดความเสียหายทำงานไม่สำเร็จ

ระยะเวลา

60 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิก/ปากกาเคมี
3. ใบรายชื่ออาชีพ 11 อาชีพ มีดังนี้ หมอ หญิงท้องแก่ ผู้นำชุมชน พระ ชาวประมง เด็กหญิงขายบริการ นักการเมือง ครู ตำรวจ และกรรมกร

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่มเท่า ๆ กัน
2. วิทยากรสมมุติเหตุการณ์ว่าหากโลกที่ท่านอยู่กำลังจะแตก ให้ผู้เข้ารับการอบรมเลือกไปได้แค่ 5 คนเท่านั้น เพื่อไปสร้างโลกใหม่บนดาวดวงอื่น จะเลือกคนในอาชีพใดบ้าง และให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงเลือก และไม่เลือกอาชีพนั้น ๆ
3. ทุกคนต้องช่วยกันเลือกพร้อมให้เหตุผลประกอบด้วย

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมได้ใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา หรือใช้ในการตัดสินใจร่วมกับผู้อื่น ผลที่ได้จากกิจกรรมนี้ได้สอดคล้องแนวความคิดเรื่องคุณธรรม 4 ประการให้ผู้เข้าอบรมได้ใช้กระบวนการคิด ความเห็นของตนที่ถูกต้อง และมีเหตุผล

แนวทางสรุปของวิทยากร

1. การเลือกที่ใช้เหตุผล บางกลุ่มขึ้นต้นด้วยการโหวตแล้วตามด้วยการให้เหตุผล
2. การโหวตบางครั้งตัดสินใจไม่ได้ ตัวเลือกที่ไม่ได้โหวต ถ้าเราให้เหตุผลก่อน ตัวเลือกนั้น อาจจะมีที่น่าสนใจก็ได้

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรกลุ่มสังเกตการทำงานของแต่ละกลุ่ม
- ข้อคิดเห็นที่ได้จากเกม ต้องฟังทุกคน ทุกเหตุผล นำไปคิด/พิจารณา

กิจกรรม 2.9

คัดกรองปัญหาครั้งที่ 1

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกจัดลำดับความสำคัญของแนวทางในการแก้ไขปัญหา
2. เพื่อให้แนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
3. ฝึกการใช้เหตุผลในการเลือก

ระยะเวลา

30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิก/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มตามกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน
2. คัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหามาให้เหลือ 6 แนวทางโดยให้แต่ละคนอธิบายก่อนว่าเลือก-ไม่เลือกเพราะอะไรทุกข้อก่อน
3. สรุปในภาพรวมว่าจะเลือกข้อไหนบ้างโดยใช้การตัดสินใจร่วมกัน ห้ามใช้วิธีการโหวต ถ้าจำเป็นต้องใช้ให้เป็นวิธีการสุดท้าย
4. ส่งตัวแทนนำเสนอ

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และได้รู้จักการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. กิจกรรมนี้ได้ให้แง่คิดความมีเหตุผล ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันคิดใคร่ครวญถึงปัญหา/สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญอย่างมีเหตุมีผล และพร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรต้องกระตุ้นให้สมาชิกให้เหตุผลในการเลือกหรือไม่เลือก
- คำนึงถึงเวลา ให้ความสำคัญกับเวลาในการให้เหตุผล
- วิทยากรตั้งคำถามว่าวิธีการนี้เลือกเพราะอะไร เพื่อให้มีการคิดทบทวนใช้เหตุผลและได้ข้อสรุปร่วมกัน

กิจกรรม 2.10

นาฬิกาทอง

จุดมุ่งหมาย 1. ฝึกการให้เหตุผลเมื่อจำเป็นต้องเลือกสิ่งของ 1 ชิ้นภายในเวลาที่กำหนด

2. นำเข้าสู่กิจกรรมคัดกรองกิจกรรมครั้งที่ 2

ระยะเวลา 30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์ 1. สิ่งของต่าง ๆ ที่มีจำนวนเท่ากับผู้เข้ารับการอบรม
2. ถาดใส่ของ ที่สามารถมองเห็นของได้ชัดเจน

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้สมาชิกทั้งหมดยืนนั่งเป็นวงกลมเว้นระยะพอสมควร
2. หาสิ่งของหลาย ๆ ชนิด จำนวนเท่าสมาชิกทั้งหมดใส่ถาดให้สมาชิกเห็นสิ่งของทั้งหมด 2 รอบ โดยวนจากทางซ้ายไปขวา
3. กำหนดให้สมาชิกหยิบของได้คนละ 1 ชิ้น และให้ของชิ้นนั้นกับผู้ที่ได้เลือกได้ ในขณะที่วิทยากรที่เดินถือของเดินต้องเร็ว ๆ รอบวง แต่ให้เริ่มวนจากทางขวาไปซ้าย
4. บางกลุ่มคนที่ได้สิ่งของชนิดเดียวกันสอบถามความรู้สึกว่าทำไมจึงหยิบของสิ่งนี้ ตรงกับใจที่ต้องการหรือไม่ ทุกกลุ่ม
5. สรุปเกมร่วมกันจำเป็นต้องเลือก 1 ชิ้นในช่วงระยะเวลาที่กำหนด

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ผ่อนคลาย จากการคัดกรองปัญหาที่ผ่านมา เนื่องจากกิจกรรมนี้ไม่เครียด สบาย ๆ เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนว่าการที่เราไม่ได้ทุกสิ่งทุกอย่างดังที่หวังไว้ ก็ควรที่จะรู้จักยอมรับและพอใจในสิ่งที่ตนได้มา หรือสอนให้ทุกคนได้รู้จักคำว่า พอประมาณ กับ เงื่อนไขและข้อจำกัดที่มีอยู่

ข้อเสนอแนะ

- สามารถนำไปใช้ได้ สิ่งของขนาดไม่ควรแตกต่างกันมาก
- ถ้าผู้เข้าร่วมมีความชัดเจนในขั้นตอนที่ผ่านมาหรือเวลาจำกัดอาจตัดเกมนี้ออกได้

กิจกรรม 2.11

คัดกรองปัญหาครั้งที่ 2

จุดมุ่งหมาย

- คัดเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสามารถปฏิบัติจริงได้ในเวลาที่กำหนด

ระยะเวลา

30 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิ/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มตามกิจกรรมองค์กร/ชุมชน ตามกลุ่มเดิมที่คัดกรองปัญหาครั้งที่ 1
2. เลือกแนวทางจาก 6 ให้เหลือ 3 แนวทาง โดยใช้กติกาเดิม
3. ส่งตัวแทนนำเสนอ
4. อาจปล่อยให้กลุ่มออกไปทำนอกห้องประชุมได้ แล้วกลับตามเวลาที่กำหนดให้หลังจากนั้นกลับมารวมตัวในห้องประชุมตามเดิม

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และได้รู้จักการจัดลำดับความสำคัญของปัญหามากยิ่งขึ้น
2. กิจกรรมนี้ต่อเนื่องจากกิจกรรมคัดกรองปัญหาครั้งที่ 1 ซึ่งจากการทำกิจกรรมได้ให้แง่คิดความมีเหตุผล ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันคิดใคร่ครวญถึงปัญหา/สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญอย่างมี เหตุมีผลมากยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรต้องกระตุ้นให้สมาชิกให้เหตุผลในการเลือกหรือไม่เลือก
- คำนึงถึงเวลา ให้ความสำคัญกับเวลาในการให้เหตุผล
- วิทยากรตั้งคำถามว่าวิธีการนี้เลือกเพราะอะไร เพื่อให้มีการคิดทบทวนใช้เหตุผลและได้ข้อสรุปร่วมกัน

กิจกรรม 3.1

เกมสันทนาการเพื่อรวมกลุ่มสมาชิก เตรียมความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

จุดมุ่งหมาย

- เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว พร้อมทั้งจะทำกิจกรรมอื่นต่อไป รอสมาชิกที่ยังมาไม่ครบ

ระยะเวลา

15 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

กลอง, ฉิ่ง, ฉาบ

วิธีดำเนินกิจกรรม

เพลงประกอบเกมสันทนาการ
(ประกอบท่าทาง เช่น เพลงรอ
มาตามนัด เป็นต้น)

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจะมีความตื่นตัว พร้อมทั้งจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

- รอจนผู้เข้ารับการอบรมมาจนครบ วิทยากรต้องกระตุ้นให้กลุ่มไปตามสมาชิกในกลุ่มที่ยังมาไม่ครบ ให้มาอย่างรวดเร็ว
- อาจมีการใช้ท่าทางประกอบเพลงเป็นการลงโทษผู้ที่มาช้า เพื่อสร้างความสนุกสนาน แต่ระวังไม่ใช่การลงโทษด้วยวาจา หรือคำพูดที่รุนแรง
- อาจจะมีการนำภาพของการอบรมของวันที่ผ่านมาขึ้นจอ LCD เพื่อสร้างความสนุกสนาน

กิจกรรม 3.2

ทบทวนกิจกรรม

จุดมุ่งหมาย

- ทบทวนกิจกรรมและบทเรียนที่ผ่านมาของวันแรก กระตุ้นความจำและนำไปสู่ความต่อเนื่อง

ระยะเวลา

15 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 - 50 คน

อุปกรณ์

-

วิธีดำเนินกิจกรรม

ให้ทุกกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย
ออกมาทบทวนกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายไว้

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา เป็นการกระตุ้นเตือนกัน
ถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา และเป็นการฝึกการสรุปประเด็นสำคัญจาก
กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และเป็นการฝึกความรับผิดชอบ
ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

- วิทยากรไม่ควรพูดแทรกในขณะที่ตัวแทนกลุ่มออกมาพูดสรุปทบทวนกิจกรรม
- หากมีกิจกรรมใดที่ขาดหายไปวิทยากรควรถาม และกระตุ้นให้กลุ่มช่วยกันสรุปในประเด็นหรือกิจกรรมที่ขาดไปเพื่อไม่ให้เกิดการตกหล่นของกิจกรรม

กิจกรรม 3.3

กำหนดวิธีการปฏิบัติของ 3 แนวทางที่เลือกไว้

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้วิธีการที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปสู่ปฏิบัติจริงได้

ระยะเวลา 60 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

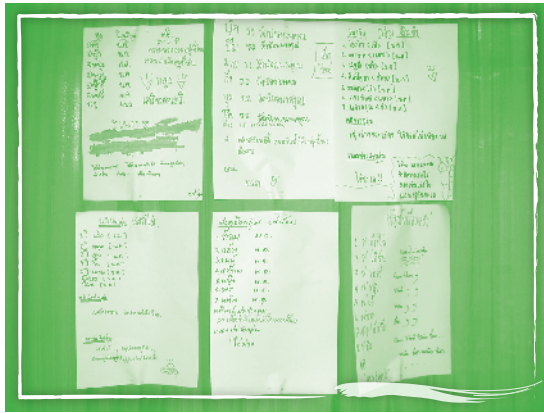
อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิ/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มตามกิจกรรมตามกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน ตามกลุ่มเดิมที่คัดกรองปัญหาที่ผ่านมาทั้ง 3 ครั้ง
2. วิทยากรนำเข้าสู่กระบวนการเขียนคำปณิธานของกลุ่ม/หรือบุคคล
3. ให้ทุกกลุ่มระดมสมองช่วยกันหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ จากแนวทางการแก้ไขปัญหามาที่ได้ผ่านการคัดกรองมาแล้วทั้ง 3 แนวทาง แล้วให้เขียนออกมาในรูปของแผนปฏิบัติการ หรือโครงการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำกลับไปปฏิบัติได้จริง

ผลจากกิจกรรม

ได้แผนการปฏิบัติงานที่สามารถนำกลับมาใช้ได้จริงของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน นั้น ๆ เพราะแผนงานนี้เกิดจากการคัดกรองแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน จากการคัดกรองปัญหาที่ผ่านมาจนเหลือปัญหาที่สำคัญที่สุด และใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผลเพื่อที่จะหาแนวทางในการแก้ไข “เหตุ” และกำหนดเป้าหมายของ “ผล” ที่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตสิ่งที่ดี โดยเขียนออกมาในรูปของแผนปฏิบัติการ หรือโครงการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำกลับไปปฏิบัติได้จริง ตลอดจนต้องสร้างกฎ กติกาหรือระเบียบแบบแผนว่า ใครต้องทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ตามขอบเขตความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอประมาณ แล้วแบ่งงานกันทำอย่างเป็นขั้นตอน จากง่ายไปหายาก และจากเล็กไปหาใหญ่

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมนี้ปฏิบัติตามแผนบันไดขั้นที่ 3 วิทยากรกระตุ้นให้การนำเสนอแผนนั้น สมบูรณ์ เพราะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่ม/องค์กร/ชุมชน ที่ทุกคนระดมสมองสร้างแผนงานนี้ขึ้นมา ควรให้วิทยากรที่ว่างอยู่เข้าช่วยประจำตามกลุ่มในช่วงแรก เพื่อคอยกระตุ้นให้ทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น แต่ไม่ควรพูดชี้นำ แล้วจึงค่อย ๆ ปล่อยให้กลุ่มเป็นผู้ดำเนินการวางแผนงานกันเอง

กิจกรรม 3.4

จากผู้รู้ สู่การเขียนแผนปฏิบัติการ

จุดมุ่งหมาย เพื่อถ่ายทอดวิธีการเขียนปฏิบัติการอย่างถูกต้อง

ระยะเวลา 60 – 90 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม 30 – 50 คน

อุปกรณ์ –

วิธีดำเนินกิจกรรม

วิทยากรแนะนำวิธีการเขียนแผนปฏิบัติการให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม โดยอธิบายถึงวิธีการเทคนิค แนวทางการเขียนดังตัวอย่าง

ผลจากกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกการเขียนแผนปฏิบัติการที่สามารถนำกลับมาใช้ได้จริงของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชนนั้น ๆ เพราะแผนงานนี้เกิดจากการคัดกรองแนวทางแก้ไขปัญหา ของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ในขั้นตอนนี้ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสซักถามได้จนกว่าจะเข้าใจ
2. หากมีการทำ Slide ประกอบการบรรยายให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นตัวอย่างจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่างการเขียนแผนปฏิบัติการ

แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

1. ชื่อโครงการ
2. บทนำ (เขียนถึงสภาพทั่วไปของสถานการณ์ในชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย)
3. หลักการและเหตุผล (ทำไมต้องการทำโครงการนี้)
.....
4. วัตถุประสงค์ (ทำเพื่ออะไร ทำเพื่อใคร)
.....
5. เป้าหมายของโครงการ (มีเป้าหมายสุดท้ายว่าอย่างไร ต้องการให้
ได้อะไร โดยพยายามแสดงออกเป็นตัวเลข หรือจำนวนที่ตรวจวัดได้)
.....
6. วิธีดำเนินการ (เขียนขั้นตอนการดำเนินการเป็นข้อ ๆ ว่าจะทำอะไร
บ้าง โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกที่ต้องการทำ)
.....
7. ระยะเวลาดำเนินการ (นานเท่าไร)
.....
8. งบประมาณที่ต้องการใช้ (จะใช้ทำอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด เองบ
จากที่ไหน ของตนเองมีสมทบเท่าไร)
.....
9. สถานที่ที่จะดำเนินการ (โครงการนี้จะทำที่ไหน)
.....
10. กลุ่มเป้าหมาย (ทำกับใคร กลุ่มใด)
.....

กิจกรรม 3.5

นำเสนอผลงาน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้แต่ละกลุ่มเสนอความเห็นที่สรุปได้จากกิจกรรม 3 กิจกรรมตามลำดับ
2. เพื่อให้แผนงานมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้อย่างสมบูรณ์

ระยะเวลา

กลุ่มละ 30 – 45 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 – 50 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษ Flip chart
2. ปากกาเมจิ/ปากกาเคมี

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแผนงานตามที่ได้เตรียมไว้ จนเสร็จสิ้น
2. ทุกคนสามารถซักถาม หรือแสดงความคิดเห็นได้

ผลจากกิจกรรม

ได้แผนการปฏิบัติงานที่สามารถนำกลับมาใช้ได้จริงของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน นั้น ๆ เพราะแผนงานนี้เกิดจากการคัดกรองแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน และจากการนำเสนอแผนการปฏิบัติงานนี้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนกลุ่มอาจจะได้รับความคิดเห็นของ ผู้เข้าร่วมอบรมกลุ่มอื่นอีกด้วย

กิจกรรม 4.1

ถอดบทเรียนจากการอบรม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้องและชัดเจนในทุกขั้นตอนของทุกกิจกรรม
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจถึงวิธีการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมได้เรียนรู้เทคนิค การตีความหมาย จากคำตอบโยงเข้าสู่เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง

ระยะเวลา

กลุ่มละ 30 - 45 นาที

ผู้ร่วมกิจกรรม

30 - 50 คน

อุปกรณ์

- กระดาษ Flip chart ที่ทีมวิทยากรถอดบทเรียนของกิจกรรมทุกกิจกรรม

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรทำการสรุปกิจกรรมจากทั้ง 3 วัน
2. วิทยากรโยงประเด็นต่าง ๆ จากกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการอบรมได้ตอบหรือนำเสนอ ไว้ทั้งหมดมาโยงเข้าสู่หลักเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการจัดกิจกรรมที่ได้ผลสำเร็จ
3. ทุกคนสามารถซักถาม หรือแสดงความคิดเห็นได้

ผลจากกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจในทุกกิจกรรม เพราะให้เห็นถึงภาพรวมของกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นการถอดบทเรียนจากกิจกรรม ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้องและชัดเจน
2. การถอดบทเรียนจากกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว จะยังทำให้เกิดความเข้าใจในกิจกรรมนั้นได้ดียิ่งขึ้น
3. ผลจากการถอดบทเรียนนี้เป็นการสรุปเป้าหมายของการทำกิจกรรมทั้งหมด ให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้รู้ในวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่าง ๆ คือ ทุกกิจกรรมผู้เข้ารับการอบรมจะได้เรียนรู้ถึงแนวคิดปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และพระบรมราโชวาทเรื่อง คุณธรรม 4 ประการ ดังที่เห็นได้จากการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา ที่มหาวิทยาลัยจะสอดแทรกความรู้กระบวนการคิด แนวทางปฏิบัติตน และนอกจากนี้ที่มหาวิทยาลัยจะเสริมทักษะ ความรู้ต่าง ๆ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากกิจกรรม

1. กิจกรรมนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของกระบวนการทั้งหมด เป็นการปฏิบัติ ตามแผนบันไดขั้นสุดท้าย คือทำความเข้าใจให้มั่นในเหตุในผล โดยการถอดบทเรียน วิทยากรควรสรุปกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครบถ้วน ดังประเด็นคำตอบของทุกกลุ่มมารวบรวมลงในกระดาษ Flip chart แยกเป็นกิจกรรมต่าง ๆ
2. การอธิบายควรเป็นไปอย่างช้า ๆ ไม่รีบร้อน ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ วิทยากรต้องตอบข้อซักถามให้ชัดเจนและครบ เพื่อประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการอบรม
3. วิทยากรต้องเข้าใจในความแตกต่างของผู้เข้ารับการอบรม ควรใช้ภาษาที่ง่าย ยกตัวอย่างให้เห็นภาพมากที่สุดเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ของทุกคน

สิ้นสุดกระบวนการการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ

ภาคผนวก

เป็นวิธีการที่พัฒนาขึ้นมาโดยสถาบัน ODII สหรัฐอเมริกาโดย วิลเลียม อี สมิท (Dr. William E. Smith) และทुरुค ซาโตะ (Ms.Turid Sato) เป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาใช้ความรู้เชิงบวกต่อกัน (A-Appreciation) ร่วมกันสร้างปณิธาน สร้างอนาคตที่พึงปรารถนาของกลุ่ม แล้วใช้ปัญญาร่วมกันด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นวิธีการสำคัญ (I-Influence) จากนั้นจึงร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อควบคุมให้เกิดการกระทำ (C-Control) ซึ่งนับว่าเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน และคิดร่วมกันถึงคุณค่าที่อยากเห็นเป็นเป้าหมายใหญ่ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นไปได้จริง คือการแก้ไขปัญหาหรือการสร้างสรรคองค์กร

สำหรับประเทศไทยแล้ว กระบวนการ A-I-C ถูกนำมาดัดแปลงใช้โดยสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) จากหลักการ A-I-C นี้ได้มีการประยุกต์มาเป็นกระบวนการ A-I-C ซึ่งเป็นกระบวนการที่อาจใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการวางแผนการพัฒนา การสร้างทีมงาน การแก้ปัญหา การสร้างความร่วมมือ หรือการแก้ความขัดแย้ง ดังที่ได้กล่าวแล้ว กระบวนการ A-I-C ยังถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง โดยหน่วยงานต่าง ๆ ในการประชุมระดมความคิดเห็นทางวิชาการหรือทางการบริหาร ระดมสมองเพื่อหาทิศทางงานวิจัยฯลฯ เป็นต้น

กระบวนการ A-I-C มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในการชี้ชัดปัญหาและศักยภาพของตนเองตลอดจนคิด วิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของความต้องการและวางแผน จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้ด้วยตนเอง การระดมพลังความคิดของกลุ่มทำกันอย่างมีระบบและขั้นตอน โดยอาศัยแนวคิดหลักการและความเชื่อพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. เชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพ มีพลัง มีความดี และสามารถสร้างโอกาสให้ชุมชนได้อย่างเหมาะสม
2. เชื่อเรื่องความเท่าเทียม ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีในความเป็นคน
3. เชื่อว่าทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และคิดในสิ่งที่จะทำให้เกิดประโยชน์
4. เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (Active Learning) ด้วยตนเองและเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเองสัมผัสจากสถานการณ์ที่เป็นจริง
5. เปิดโอกาสให้คนมีความเสมอภาคในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่สร้างความมีส่วนร่วมตั้งแต่
 - ทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มด้วยตนเอง
 - ทุกคนช่วยกันกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหาของกลุ่มร่วมกัน
 - ทุกคนร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มด้วยตนเอง
 - ทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมิน ปรับปรุงและแก้ไข หากผลการดำเนินงานยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

อย่างไรก็ตามการดำเนินการตามกระบวนการ A-I-C จำเป็นต้องมีการประเมินว่ากิจกรรมที่ช่วยกันคิดขึ้นมาจะสามารถดำเนินการได้จริงหรือไม่ หากไม่สามารถดำเนินการได้จริงต้องระบุให้ได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด ต้องมีขั้นตอนในการนำกลับมาคิดซ้ำใหม่อีกรอบ ซึ่งในรอบใหม่อาจมีกิจกรรมอื่นเพิ่มขึ้นมาและต้องมีการประเมินอีกครั้งว่าสามารถดำเนินการได้หรือไม่ ถ้ายังไม่ได้ ต้องเข้ากระบวนการ A-I-C ซ้ำอีกจนกว่าจะได้กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ และบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ดังนั้นจะเห็นว่ากระบวนการ A-I-C เป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินได้หลายครั้ง และทำได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เห็นการพัฒนาด้านความคิด การทำงานของกลุ่ม และสามารถประเมินประสิทธิภาพของ

กระบวนการได้มากขึ้นโดยที่บุคคล กลุ่มบุคคลในชุมชน องค์กรและสังคม มีพลังงานและพลังปัญญา ในการที่จะเอาชนะปัญหาและอุปสรรค และสร้างสรรค์ชีวิตให้ดีกว่าได้โดยอาศัยหลักคิดดังนี้

การที่พลังงานนั้นยังอยู่อย่างโดดเดี่ยว ถ้าถูกใช้ไปในทางลบจะกลายเป็นพลังที่ใช้เพื่อการทำลาย เอร็ดเอาเปรียบ และมุ่งเอาชนะแต่หากถูกใช้ไปในทางบวก จะกลายเป็นพลังแห่งความรัก ความปรารถนาดี ช่วยเหลือเกื้อซึ่งกันและกัน

การพัฒนาจึงจำเป็นต้องมีการจัดการ และการระดมพลังดังกล่าว เพื่อให้กลายเป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์เพื่อสังคมส่วนรวมให้อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

ข้อดีของกระบวนการ A-I-C

1. เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และลงมือกระทำอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. สร้างการยอมรับและ ความรู้สึกเป็นเจ้าของต่องานที่ทำร่วมกัน
3. การทำกระบวนการใช้ระยะเวลาสั้น ได้ข้อมูลเร็ว สามารถวางแผนงานได้ทันที
4. ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจริง เพราะเป็นมุมมองของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง
5. ได้ข้อมูลรอบด้าน ครอบคลุมเกือบทุกปัญหา
6. เป็นกระบวนการที่ครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาปัญหาไปจนถึงกำหนดโครงการแก้ไขปรับปรุง
7. เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างพลังให้กลุ่มเป้าหมายเพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง

1. มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะทำการอบรมเป็นอย่างดี มีทักษะเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น สมาชิกในกลุ่มมีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การใช้เหตุผล การใช้ข้อมูลที่ต้องประกอบการตัดสินใจ ให้ความสำคัญและยอมรับในตัวผู้เข้าอบรม ใช้ความยืดหยุ่น ความเสมอภาคเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา
2. มีเทคนิคในการสื่อสาร เป็นผู้ฟังที่ดี มีความไวต่อการรับรู้ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้
3. ไม่ทำตนเป็นผู้รู้เพียงอย่างเดียว มีความเต็มใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้จากสมาชิกของกลุ่ม
4. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ความละเอียดอ่อน ช่างสังเกต
5. มีการเตรียมการอย่างรอบคอบทุกขั้นตอน ชักชวนความพร้อมของทีม ตั้งแต่การเตรียมข้อมูล กิจกรรม ชุมชน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น
6. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ใจเย็นสามารถปรับตัวเข้ากับทีมและผู้เข้าอบรมที่อาจมีบุคลิกและการแสดงออกที่แตกต่างกัน ระมัดระวังการพูดและการกระทำไม่ทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกเสียใจ
7. ไม่ชี้หน้า ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ใจกว้าง ยอมรับคำแนะนำ และนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม
8. เชื่อมั่นในศักยภาพของผู้อื่น

บทบาทและหน้าที่ของวิทยากร

ศึกษาแนวคิด ขั้นตอน ของกระบวนการ A-I-C และ มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในกระบวนการ

1. ค้นหาแกนนำในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกระบวนการ โดยวิทยากรต้องรู้จักและเข้าใจบริบทของชุมชน/องค์กรเป็นอย่างดี รู้ว่าควรจะชักชวนใครมาร่วมกระบวนการ โดยอาจพิจารณาจากความพร้อม ความสามารถ ความเสียสละ ความตั้งใจ หรือการมีเวลาให้กับการทำงานในชุมชน/องค์กรได้ หรืออาจเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรต่าง ๆ เช่น ครู/อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมของโรงเรียน หัวหน้าชั้นเรียน ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น ซึ่งตัวแทนเหล่านี้จะเป็นแกนนำของการดำเนินการในกลุ่มนั้น ๆ ต่อไป
2. วางแผนเตรียมการจัดอบรมโดยใช้กระบวนการ A-I-C ในการจัดอบรม อาจจัดได้หลายครั้งขึ้นอยู่กับการต้องการหรือปัญหาของหน่วยงานนั้น ๆ และหากมีการจัดหลายครั้งควรมีการเปรียบเทียบผลลัพธ์ของกระบวนการในการจัดแต่ละครั้ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นการพัฒนาการทางด้านความคิด และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมกระบวนการด้วย
3. บทบาทในการช่วยประสานงานภายในชุมชน/องค์กร และระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่น ๆ
4. บทบาทในการกระตุ้นทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ และให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันให้มากที่สุด

5. บทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงให้กำลังใจให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สำหรับบทบาทของวิทยากรในช่วงระหว่างการจัดกระบวนการ A-I-C นั้น วิทยากรจะมีบทบาทมากที่สุดในการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการระดมสมอง (Appreciation) และบทบาทจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเข้าสู่กระบวนการ I (Influence) และ C (Control) ซึ่งจะสลับกับบทบาทของผู้เข้าร่วมอบรมที่จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจากขั้นตอนกระบวนการระดมสมอง (A) จนถึงขั้นตอนการควบคุม (C)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของกระบวนการ

ก่อนการดำเนินการ

1. การคัดเลือกชุมชน/องค์กรที่มีความพร้อมแกนนำที่มีความตั้งใจในการทำงานและเห็นความสำคัญของการทำงานเพื่อชุมชน/องค์กร
2. ทีมวิทยากรต้องเข้าใจกระบวนการ A-I-C เป็นอย่างดี และสามารถดำเนินการตามกระบวนการ A-I-C ได้ในทุกขั้นตอน สามารถประสานงานร่วมกันได้อย่างไหลลื่นและมีการประชุมเตรียมการและซักซ้อมกิจกรรมก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่กระบวนการจริง

ระหว่างดำเนินการ

1. เน้นการสร้างควมามีส่วนร่วม ความเสมอภาค ให้อิสระทางความคิดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง
2. ทีมวิทยากรต้องเคารพความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมอบรม ไม่ชี้นำ ไม่ครอบงำหรือตัดสินความถูกผิด พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นเมื่อเห็นว่ากลุ่มไม่มีความก้าวหน้าโดยใช้คำถามเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอนในกลุ่ม
3. สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ทำความตกลงกับผู้เข้าร่วมกระบวนการทุกคนเท่าเทียมกันและควรรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน
4. เน้นการใช้เหตุผลในการตัดสินใจมากกว่าการ Vote
5. ต้องทำกระบวนการ A-I-C ให้ครบทั้ง 3 ขั้นตอน ไม่สามารถตัดขั้นตอนใดออกได้
6. ระยะเวลาที่เหมาะสมในการทำกระบวนการ A-I-C ไม่ควรเกิน 3 วัน

ภายหลังดำเนินการ

1. มีการประเมินอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน โดยทีมวิทยากรอาจมีการประชุมกลุ่มย่อยภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละวัน เพื่อประเมินหาข้อบกพร่องในการทำกิจกรรมและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนการ
2. ควรฝึกผู้เข้าอบรมให้เป็นผู้จัดบันทึกในชุมชน/องค์กร ให้เป็นผู้ที่สามารถบันทึกข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน/องค์กรได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง

บทสรุป

กระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

การเรียนรู้ที่ดำเนินไปตามขั้นตอนการปฏิบัติที่ยึดโยงกับการเข้าใจปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ กำหนดขอบเขตและเป้าหมายของการแก้ปัญหา ค้นหาแนวทาง เลือกแนวทางที่เหมาะสม รวมถึงความตั้งใจ ปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกไว้โดยปณิธานแรงกล้าที่ดำรงความมุ่งหมายด้วยการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ขณะเดียวกัน การเรียนรู้ก็ดำเนินตามกระบวนการสร้างพลังร่วมในการทำงานร่วมกันของคนหลายฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยในการดึงพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่แล้วในกลุ่ม/องค์กร/หน่วยงาน/ตัวบุคคลฯ ซึ่งต้องการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยการยึดหลักของ ความเมตตา ซึ่งถือว่าเป็นธรรมะขั้นสูง เพราะคนที่จะมีหรือให้ความรักความเมตตาคนอื่นได้นั้น ต้องรับฟังคนอื่นด้วยความอดทน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกับตน เพราะฉะนั้น กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม A (Appreciation) ทำให้เกิดพลังแห่งความดี ถ้าใครมีมากหรือฝึกได้ถึงขั้นจะถือได้ว่าเป็นผู้ที่บรรลุการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (Spiritual Development) และคน ๆ นั้นจะมีความสุขมาก ซึ่งเมื่อคนที่เข้ามาร่วมกันทำกิจกรรมโดยมีความรักความเมตตาต่อกันแล้ว ก็จะมีการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกัน ซึ่งคือ กระบวนการ I (Influence) ทำให้เกิดพลังร่วมของสติปัญญา เพราะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติอย่างแท้จริง (Interactive Learning Through Action) กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้นั้น ต้องการการเรียนรู้ร่วมกันของคนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งจะทำให้ทุกคนตระหนักในความรับผิดชอบ และควบคุมตนเอง ซึ่งก็คือ กระบวนการ C (Control) ไปสู่การกระทำที่เป็นความต้องการร่วมกันนั่นเอง

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเยาวชนไทย สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

การเรียนรู้สู่วิถีชีวิต “เศรษฐกิจพอเพียง” ของเยาวชนนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเด็กและเยาวชนในวันนี้คือ ผู้ใหญ่ หรืออนาคตของประเทศชาติในวันหน้า ก่อนอื่นเมื่อเข้าใจแล้วว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” คืออะไรหรือหมายถึงอะไร ในเบื้องต้นตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ต่อไปจะต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และนำไปปฏิบัติได้ คือ

- “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็น ปรัชญา ปรัชญา แปลว่า หลักแห่งความรู้ / หลักแห่งความเป็นจริง
- การจะนำปรัชญาใด ๆ ไปใช้ก็ตามจะต้องเริ่มต้น และพิสูจน์ความจริงดังกล่าวด้วยตนเอง
- พระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงชี้แนะว่า อย่าเชื่อทฤษฎีใด ๆ จนกว่าจะได้พิสูจน์ด้วยตนเอง
- สิ่งสำคัญที่สุดคือ การนำปรัชญาหรือหลักแห่งความรู้/หลักแห่งความเป็นจริงมาใช้นั้น จะต้องอาศัยหลักในการจัดการความรู้ (Knowledge Management)

ศาสตราจารย์ ดร.บุญธรรม ดอกไธสง นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้นำแนวทางพระบรมราโชวาท-พระราชดำรัส - ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักธรรมมากำหนดกรอบลักษณะของคนดีและตัวชี้วัดในการทำ “โครงการเมืองไทยเมืองแห่งคนดี” ไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง ซึ่งสรุปโดยการประยุกต์และนำมาถ่ายทอดให้เข้ากับเรื่องราวได้ ดังนี้

คุณลักษณะ ของเด็กและเยาวชน คนดีที่ชาติต้องการ	กรอบตัวชี้วัดคุณลักษณะ ของเด็กและเยาวชนคนดี ที่ชาติต้องการ
1. มีคุณธรรม 4 ประการ	1. การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม 2. การข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติ ปฏิบัติอยู่ในความสัจสุจริต ความดีนั้น 3. การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด 4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง
2. มีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ	1. พึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบ 2. ประหยัด และออม 3. มีระเบียบวินัย และ เคารพกฎหมาย 4. ปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา 5. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
3. ดำรงตน ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	1. ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง 2. ความสำนึกในคุณธรรม 3. ความซื่อสัตย์สุจริต 4. ความอดทน ความเพียร ความมีสติปัญญา

คุณลักษณะ ของเด็กและเยาวชน คนดีที่ชาติต้องการ	กรอบตัวชี้วัดคุณลักษณะ ของเด็กและเยาวชนคนดี ที่ชาติต้องการ
4. มีความกตัญญู กตเวทิต่อบุพการี และผู้มีพระคุณ	1. ให้ความอุปการะช่วยเหลือ ดูแลต่อบุพการี 2. มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ต่อผู้มีพระคุณ 3. ให้ความเคารพรักและเชื่อฟังต่อบุพการี และผู้มีพระคุณ 4. มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อบุพการี และผู้มีพระคุณ
5. ความร่วมมือ ร่วมใจ	1. การมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

จากกรอบแนวทางดังกล่าวข้างต้น สามารถดึงออกมาเป็นแนวทางสู่วิถีชีวิต “**เศรษฐกิจพอเพียง**” สำหรับเยาวชนที่เป็นตัวอย่างของการนำไปปฏิบัติเพียง 1 ประเด็นในเรื่องสำคัญ คือ การสร้างวินัยพื้นฐานเบื้องต้นในการอดทนอดกลั้น และอดออม ดังหลักปฏิบัติในการเพิ่มรายได้โดยไม่ต้องมีรายได้เพิ่มดังนี้

หลักปฏิบัติในการเพิ่มรายได้โดยไม่ต้องมีรายได้เพิ่ม (คือ การลดรายจ่ายที่เกินความจำเป็นผ่านกระบวนการคิดเชิงระบบ) โดยการนำวิธีคิดเชิงระบบมาใช้ฝึกในการคิด และลงมือปฏิบัติ ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นที่ขาดไม่ได้ มีอะไรบ้าง? (พอเพียง พออยู่ พอดี)
2. ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นแต่ขาดได้ มีอะไรบ้าง? (ค่อย ๆ หาเพิ่มเมื่อมีกำลังความสามารถ)
3. ค่าใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น มีอะไรบ้าง? (ค่อย ๆ ลด - ละ - เลิก)
4. ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเลย มีอะไรบ้าง? (หยุดทันที)

ตัวอย่าง 1 ตารางการวางแผนการใช้จ่าย - เพื่อเพิ่มรายได้โดยไม่ต้องมีรายได้เพิ่ม

1	รายการค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นของตัวเรา ที่ขาดไม่ได้ / จำเป็นจริง ๆ (ตามหลัก 3 พ. : พอเพียง พออยู่ พอดี) 1. 2. 3.	บาท
2	รายการค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นของตัวเรา แต่ขาดได้ / ไม่ถึงกับตาย (ค่อย ๆ หามาเพิ่ม โดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่เกิดจากปัจจัยภายใน - ภายนอก) 1. 2. 3.	บาท
3	รายการค่าใช้จ่ายของตัวเราที่เกินความจำเป็น สุรุ่ยสุร่าย - ฟุ่มเฟือย (ค่อย ๆ ลด - ละ - เลิก ไปเสียให้หมด) 1. 2. 3.	บาท

4	รายการค่าใช้จ่ายของตัวเราที่ไม่จำเป็นเลย / เกิดโทษตามมาด้วยซ้ำ (หยุดทันที) 1. 2. 3.	บาท
(โดยลองคิด / วิเคราะห์ และรวมยอดของค่าใช้จ่าย ในแต่ละรายการ)		

หมายเหตุ

- การลด-ละ-เลิกค่าใช้จ่ายในส่วนที่ 3 คือ การเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง โดยที่ตัวเรายังคงมีรายรับ(จากพ่อแม่)เท่าเดิม ให้นำเงินส่วนนี้ไปเป็นค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นในส่วนที่ 2 ตามที่เราอยากได้ และสิ่งที่ยอยากได้นี้จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น
- การหยุดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ 3 ทันทีคือ การยุติสิ่งที่เกิดโทษต่อร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน เช่น การพนัน สุรา บุหรี่ สารเสพติดฯ และนำเงินส่วนนี้มาเก็บออมไว้ จะช่วยให้มีสติและเกิดปัญญา นำมาซึ่งความสุขของค์รวม (ร่างกาย/จิตใจ/อารมณ์/สังคม/สิ่งแวดล้อม)

ตารางบันทึกรายการค่าใช้จ่ายอบายมุขด้านการพนัน

ประจำเดือนพ.ศ.....

ที่	รายการอบายมุข ด้านพนัน ที่ชอบเล่น	จำนวน เงิน แทงพนัน	ถูก รางวัล (ได้เงิน)	ถูก กินเรียบ (เสียเงิน)	สรุป ผล (ได้ - เสีย)
1	แทงหวยบนดิน				
2	แทงหวยใต้ดิน				
3	แทงหวยออกมสิน				
4	แทงหวย ธ.ก.ส.				
5	แทงหวยหุ้น				
6	พนันฟุตบอล				
7	พนันมวยคู่				
8	ไพ่				
9	ไฮ - โล				
10	โป				
11	ถั่ว				
12	อื่น ๆ นอกจากนี้				
รวม		เงิน ที่จะเสีย (ไม่ต้องเสีย)	เงิน ที่เคยได้ (น้อยมาก)	เงิน ที่เคยเสีย (จำนวนมาก)	เงิน ที่เหลือ (ไม่เสียเลย)

หมายเหตุ

- ให้ลงบัญชีจำนวนเงินแทงพนันไว้ โดยให้นำเงินที่แทงใส่ กระปุกออมสินไว้ และเมื่อสิ้นเดือนแต่ละเดือนให้นำเงินในกระปุกออมสินมาจ่ายในรายการที่แทงถูก ส่วนเงินที่เหลือจากการแทงผิดให้นำไปฝากธนาคารเพื่อสะสมไว้เป็นเงินออมเพื่ออนาคตต่อไป
- ฝึกคิดเพื่อการวิเคราะห์ด้วยความมีสติ คิดเอง-คิดได้-คิดเป็น จะเกิดปัญญาแก่ตนเองว่าการพนันนั้น คนเล่นจะเสียเงินมากกว่าได้เงิน คนเป็นเจ้ามือจะได้เงินมากกว่าเสียเงิน (นี่คือตรรกะ) ดังนั้น ถ้าเลิกไม่ได้ ก็ให้เป็นเจ้ามือเสียเอง (รับแทงสำหรับตัวเองเท่านั้น)
- เมื่อคิดได้แล้วจะค่อย ๆ เลิกเล่นไปเอง หรือจะเล่นต่อไปก็ไม่เสียหายอะไร

ตัวอย่าง 3 ตารางการสร้างวินัยในการออม (ประยุกต์จากหลักการของธนาคารออมสิน /โครงการชวนกันมาออม : ออม 1 ส่วน ใช้ 3 ส่วน)

ที่	รายการ เงินรายได้	รายการรับทั้งหมด (4 ส่วน)	เก็บเป็นเงินออก (1 ส่วน)
1	รายได้ประจำปี จาก		
2	รายได้พิเศษ จาก		
3	รายได้เสริม จาก		
4	เงินรายได้		
5	เงินรายได้		
6	เงินรายได้		
รวม			

หมายเหตุ

- การออมลักษณะนี้ เมื่อทำเป็นกิจวัตรแล้วจะเกิดนิสัยรักการออม เป็นการสร้างวินัยให้กับตนเองและฝึกความอดทน อดกลั้น (ซึ่งเหมาะสมมากในกรณีที่ข้อของเงินผ่อน ซึ่งต้องเสียค่าดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ จำนวนมาก ถ้าอดทนในการออมสักระยะหนึ่ง แล้วนำเงินที่ออมไว้ไปซื้อของที่ต้องการเป็นเงินสด ก็จะไม่ต้องเสียดอกเบี้ยเงินผ่อน เป็นการสร้างแรงจูงใจ และความภาคภูมิใจแก่ตนเองที่ไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจเงินผ่อน)

- การออมเงินให้ครบจำนวนแล้วค่อยนำไปซื้อของที่ต้องการด้วยเงินสด ถ้าทำได้จะเกิดความเคยชิน และจะรู้สึกมีความเสียตายน้อย และต่อไปเมื่อหมดความจำเป็นในการซื้อสิ่งของแล้ว (ที่เกินความจำเป็น) จะได้เงินออมสะสมอย่างต่อเนื่อง
- การออมเงินรายได้ 1 ส่วนไว้อย่างสม่ำเสมอ จะมีเงินสะสมพอสำหรับให้มีความสุขในบั้นปลายของชีวิตแก่ตนเอง เช่น การพักผ่อนท่องเที่ยว (รางวัลชีวิตที่ให้กับตัวเอง) การทำบุญทำกุศล การบำรุงพระศาสนา การช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากกว่าตน (สร้างความสุขทางใจได้อย่างแท้จริง) เป็นการปฏิบัติตนตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของเด็กและเยาวชนคนดีที่ชาติต้องการ

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. [เอกสารเผยแพร่].

วศรินทร์ เกรย์, บังปอนด์ รักอำนวยกิจ, ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. ความสุขบนความพอเพียง: ความมั่นคงบนบันปลายชีวิต [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก<http://www.ipsr.mahidol.ac.th/content/home/conferencell/Aticle09.htm> เข้าถึงเมื่อ 16 สิงหาคม 2550.

อริยสัจ4. เข้าถึงจาก <http://www.learntripitaka.com/scruple/ariya4.html> เข้าถึงเมื่อ 16 สิงหาคม 2550.

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคู่มือ

การจัดกระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สู่วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”

ตามแนวทางพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ

รายนามที่ปรึกษาโครงการ

1. **นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง**
ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ ศูนย์คุณธรรม
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
2. **นายวิเชียร ศรีลูกหว่า**
ผู้อำนวยการ มูลนิธิส่งเสริมยุวเกชตรกรไทยในพระราชูปถัมภ์
ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
3. **ดร.ปัญญา แก้วกียูร**
ผู้อำนวยการ สำนักผู้อำนวยการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
4. **รองศาสตราจารย์ ดร.ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา**
ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
5. **ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสฤทธิ์วงศ์**
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
6. **ดร.บรรเจอดพร สู่แสนสุข**
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
7. **นายประยูร อองกุลนะ**
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

8. **ดร.อรรถัย หรุเจริญพรพานิช**
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
9. **นายสงกรานต์ ภาคโชคดี**
ประธานมูลนิธิเครือข่ายงดเหล้า

ทีมวิทยากร AIC

1. **นายแพทย์วงวัฒน์ ลีวลักษณ์**
ศูนย์บริการสาธารณสุข 46
2. **นางจินตนา ลีวลักษณ์**
ศูนย์บริการสาธารณสุข 46
3. **นางสมพร ใจสมุทร**
โรงพยาบาลลาดกระบัง
4. **นางบุญนิศา บวรนนท์เดช**
โรงพยาบาลหนองจอก

ทีมวิทยากร สันทนาการ

1. **นายสุรเดช เชื้อผู้ดี**
มูลนิธิพัฒนาสุขภาพสังคม
2. **นางสาวรัตนาพร อินทร์เพ็ญ**
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
3. **นางสาววรรณภา อารีย์**
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

4. นายวุฒิกกร ชาวหินฟ้า
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
5. นายภูวนัย พุ่มไทรทอง
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
6. นายปัญญา ชูเลิศ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ทีมพี่เลี้ยง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

1. นายพงษ์ศักดิ์ หมื่นศักดิ์ดา
2. นายพงษ์ศักดิ์ สกุลทักษิณ
3. ว่าที่ ร.ต.นิพนธ์ ดาราวุฒิมาปกรณ์
4. นางสาวจิรวรรณ หงษ์ทอง
5. นายภัทรพล ลัดดากุล
6. นางสาวเรวดี สุวรรณนพเก้า

รายนามผู้ให้การสนับสนุน และอาสาสมัครแกนนำวิทยากรของโครงการ ฯ

กลุ่ม กาญจนภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง

วิทยาเขตศาลายา นครปฐม

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

1. นางสาววัลย์ ภักดีลิขิต	รองผู้อำนวยการฯ
2. นางสาวแคทรียา แก่นโพธิ์	อาจารย์พี่เลี้ยง
3. นางสาวปราณี รองสุพรรณ	อาจารย์พี่เลี้ยง
4. นายสิริวิชัย นวลจันทร์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
5. นายปกรณ์ จันทรหงส์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
6. นายศิวัตต์ แซ่โง้ว	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
7. นางสาวตรีรัตน์ หมวดผา	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
8. นางสาวจิราวรรณ พรหมนิมิต	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ

ถ.พระราม 5 เขตดุสิต กทม. 10700

1. นายนพพล เหลาโชติ	ผู้อำนวยการ
2. นางสาวปิยวรรณ เรืองรักษ์	อาจารย์พี่เลี้ยง
3. นางสาวพรสวรรค์ วงศ์ไพบูลย์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
4. นางสาวทิพวรรณ ศรีราคำ	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
5. นางสาวฐิติพร สง่าเพ็ชร	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม โรงเรียนมัธยมวัดนายโรง

ถนนบรมราชชนนี แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กทม. 10700

1. นายธวัช หมื่นศรีชัยสส	ผู้อำนวยการ
2. นางสาวพรปรีณัน สมภักดี	อาจารย์พี่เลี้ยง
3. นางสาวปณยวีร์ ดุลยยางกุล	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
4. นายกฤษฎา เชวงทรัพย์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
5. นายจักรพนธ์ จักรมานนท์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
6. นางสาวฐิติรัตน์ เหลืองธัญวิทย์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม โรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อีเทค)

231 หมู่ 2 ตำบลหนองตำลึง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี 20160

1. นายประเสริฐ กลิ่นชู	ผู้อำนวยการ
2. นายสมควร ทองฮ้า	อาจารย์พี่เลี้ยง
3. ว่าที่ ร.ต.วาชยุ ปิยะสุวรรณ	อาจารย์พี่เลี้ยง
4. นางสาวอุไรวรรณ จารุปกรณ์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
5. นางสาวปรีyamล ทองตะนูนาม	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
6. นายธัญเทพ ถาวร	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม โรงเรียนร่วมใจประสิทธิ์ (ยูเกษตร)

บ้านคลอง 14 หมู่ 1 ตำบลบึงคอไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

1. นายอวบชัย เดชมณี	ผู้อำนวยการ
2. นายวันชัย ศรียุคนธร	อาจารย์พี่เลี้ยง
3. นายไพศาล บุญพรวงค์	อาจารย์พี่เลี้ยง
4. นางสาวสุจิตรา ศรียุคนธร	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
5. เด็กชายหลีกภัย เต่าพาลี	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
6. เด็กชายไพรัตน์ วงษ์เจริญ	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
7. เด็กชายรัตติกรณ์ วรรณดิษฐ์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม ชุมชนร่วมใจพัฒนา ลาดกระบัง

549 ร่มเกล้า 27 แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กทม. 10520

1. นางระเบียบ ชมพุศรี	ประธานชุมชน
2. นางสาวปิยรัตน์ ห่วงทองคำ	รองประธานชุมชน
3. นางสาวอัจฉรา พัชรพงษ์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
4. นางสาวอรทัย จันทร์รัมย์	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
5. นางสาววิมาลา ทองนพชาติ	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
6. นางสาวสุรีย์พร มณีมาศ	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม บ้านหนองบ้านเก่า หมู่ 7

ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

1. นายพนมกร คล้ายเมือง	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายบุญเกล้า ทองคำ	พี่เลี้ยง
3. นางสาวสมฤทัย หวานพีช	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
4. นางสาวจิรนนท์ พวงทอง	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

กลุ่ม บ้านประตูด่าน หมู่ 14

ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

1. นายวิรุจน์ รอดขำ	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายนพคุณ บุญเรือง	พี่เลี้ยง
3. นายเฉลิม บัวบาน	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร
4. นายชนะชัย อุทัย	อาสาสมัครแกนนำวิทยากร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมรายงานความคืบหน้าการดำเนินโครงการฯ
วันอังคารที่ 22 พฤษภาคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 น.

ณ ห้องประชุมศูนย์คุณธรรม อาคารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

1. บาทหลวงอนุชา ชาวแพรกันน้อย
2. นายสมพงษ์ พิงเจริญจิตต์
3. นายพงศ์ภัทร อนุมิตราชกิจ
4. นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง
5. รองศาสตราจารย์ กานดา พูนลาภทวี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมรายงานผลการดำเนินโครงการฯ
วันอังคารที่ 25 กันยายน 2550 เวลา 13.30 – 16.30 น.

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 16 อาคารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

1. พลเอกปรีชา เอี่ยมสุพรรณ
2. นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง
3. นายสงกรานต์ ภาคโชคดี
4. ดร.กิตติวัฒน์ อุชุपालะนันท์

คณะอนุกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

1. พลอากาศเอกวีรวิท คงศักดิ์	ประธานอนุกรรมการ
2. ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์	อนุกรรมการ
3. นายมังกร กุลวณิชย์	อนุกรรมการ
4. นายศิริชัย สาครรัตนกุล	อนุกรรมการ
5. ทันตแพทย์กฤษฎดา เรืองอารีรัชต์	อนุกรรมการ
6. นายทวิศักดิ์ สุขรัตน์	อนุกรรมการ
7. ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
(นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์)	อนุกรรมการและเลขานุการ
8. นายประกอบ นวลขาว	ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

คณะทำงานจัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการ

1. นางวิไลวรรณ ถิกไทย

ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารแผน 1

รักษาการแทนผู้อำนวยการฝ่ายบริหารแผน 2

2. นายณัฐบุรณจง เดชวิริยะชาติ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารแผน 1

3. นางสาวอมรรัตน์ ธีรสรเพชร

เจ้าหน้าที่ระดับสูง ฝ่ายบริหารแผน 1

4. นางสาวสุชุมล มลิวัลย์

เจ้าหน้าที่ระดับสูง ฝ่ายบริหารแผน 1

คณะผู้วิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินันท์ กิตติสุขสถิต

หัวหน้าโครงการฯ

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รศรินทร์ เกรย์

นักวิจัยหลัก

3. นางสาวรัตนพร อินทร์เพ็ญ

ผู้ช่วยนักวิจัย

4. นางสาววรรณภา อารีย์

ผู้ช่วยนักวิจัย

“... รู้จักความสามัคคีแล้วก็ร่วมมือกันในกลุ่ม เราได้รู้เหมือน
 กันเราได้แชร์ความคิดกัน ได้รู้ถึงความคิดของคนอื่น เรารู้สึกอย่างไร
 เค้ารู้สึกอย่างไร ได้รู้กันทั้งกลุ่ม...”

อาสาสมัครแกนนำผู้ร่วมกิจกรรม

“... คือประสบการณ์ที่เพิ่งของหนูก็คือใช้ข้างแต่ที่ว่าให้หันตุ้ม
 มระกอมด้วง บางสิ่งที่ไม่จำเป็นก็ไม่ต้องซื้อ ไม่ต้องจำใจไม่
 ก็ทำกันว่าเราประนังดลงไม่...”

อาสาสมัครแกนนำผู้ร่วมกิจกรรม